

Bijlage I.

RAPPORT DER SYNODALE COMMISSIE.

A a n
de Synode der Christelijke Gereformeerde
Kerk in Nederland.

Eerwaarde Vergadering!

Uwe Commissie heeft aangaande hare werkzaamheden sedert de laatste Synode U het volgende medetedeelen :

Het eerste, waartoe zij zich geroepen zag, was de uitvoering van art. 192 der Synode van 1879, inhoudende bepaling aan de Hooge Regeering bekend te maken, dat blijkens de notulen der Vergadering van den 4n Februarij 1879 van de Classis Amsterdam der Christelijke Gereformeerde Kerk, de Gemeente (afd. Weteringstraat) te Amsterdam wettig is opgeheven den 20n December 1878, en de aandacht der regeering te vestigen op het feit, dat er eene vergadering te Amsterdam bestaat van den heer J. G. SMIT, c. s. die zich titelt : »Christelijke Gereformeerde Gemeente, zonder tot de Chr. Ger. Kerk te behooren, en dat zulks ligt tot eenige moeilijkheid aanleiding kan geven.

Hierop is door den Minister geantwoord d.d. 18 December 1879, dat de regeering thans kennis draagt van de wettige opheffing sedert den 20n December 1878 der Christelijke Gereformeerde Gemeente (afd. Weteringstraat) te Amsterdam, en dat onze opmerking betreffende de vestiging te Amsterdam eener Christelijke Gereformeerde Gemeente, die niet tot de Christelijke Gereformeerde Kerk behoort, geene aanleiding kan geven tot eenige tusschenkomst der regeering.

Met de uitvoering van art. 14 der laatste Synode in zake de Schutterij-Sabbat-kwestie, meende Uwe Commissie te moeten wachten totdat een nieuw wetsontwerp op de Militie en de Schutterij door de regeering werd ingediend, welke indiening spoedig kon gewacht worden.

Naar aanleiding van de indiening van bedoeld ontwerp, heeft de Commissie zich met betrekking tot deze zaak per adres gewend tot de Hooge Regeering en tot de Eerste en Tweede Kamer der Staten Generaal, welke adressen in de Kerkelijke bladen zijn medegedeeld.

Tevens is uitvoering gegeven aan art. 178 der laatste Synode, en is de Regeering zoowel als de Staten-Generaal opmerkzaam

gemaakt op het toenemend misbruik van sterken drank, en dringend verzocht, daartegen wel zoodanige maatregelen te willen nemen, als onder den zegen des Heeren tot vermindering en wering van dat misbruik kunnen dienen, van welk adres evenzeer in onze kerkelijke bladen mededeeling geschied is.

Evenzoo is volgens art. 93 der vorige Synode in haar naam bij Regeering en Volksvertegenwoordiging geprotesteerd tegen de tegenwoordige uitkeering van het budget van Eeredienst, welke adressen genoegzaam ter Uwer kennis zijn gekomen.

Vanwege Zijne Majesteit, onzen geëerbiedigden Koning, ontvingen wij een Kabinetsschrijven d.d. 25 Maart 1880, No. 23, inhoudende het verblijdend berigt dat Hoogst Deszelfs beminde Gemalin, onze geëerbiedigde en geliefde Koningin, zich in een gezegenden staat bevond. Zijne Majesteit spreekt daarbij het vertrouwen uit, dat de onderscheidene gezindten, op de gebruikelijke wijze in hare Godsdienstoefeningen deze »heugelijke gebeurtenis» zullen willen gedenken, door gebeden voor den welstand van Hare Majesteit de Koningin, en voor Hoogst Dierzelfer voorspoedige bevalling.

Hiervan is aan de Gemeenten onzer Kerk kennis gegeven in de Bazuin, met een woord van opwekking om aan de verwachting des Konings te beantwoorden.

Daarop ontvingen wij later van den Directeur van het Kabinet des Konings namens Zijne Majesteit het heugelijk berigt, dat Hare Majesteit onze geëerbiedigde Koningin den 31 Augustus 1880 bevallen was van een prinses, met de uitnoodiging aan onze Kerk om op de gebruikelijke wijze deze heugelijke gebeurtenis door eene plechtige dankzegging aan den Allerhoogste te gedenken, met de bede voor het spoedig herstel van Hare Majesteit en het welzijn van het kind.

De Synodale Commissie heeft daarop per telegraaf Zijne Majesteit geluk gewenscht, waarop zij een hartelijke dankbetuiging terug ontving, alles overeenkomstig de mededeelingen, daarvan in de Bazuin gedaan.

Zoo verblijdend deze berigten van het Koninklijke huis ons waren, zoo bedroevend was ons een schrijven van den Minister van Financien ad. interim d.d. 10 September 1881 (Generaal Secretariaat No. 48), waarin van wege den Koning kennis wordt gegeven dat Zijne Koninklijke Hoogheid Prins FREDERIK DER NEDERLANDEN, in den avond van den 8n dierzelfde maand, na eene kortstondige ziekte is overleden.

Uwe Commissie heeft daarop Zijne Majesteit schriftelijk gecondoleerd, waarop zij den 26 Sept. eene hartelijke dankbetuiging namens den Koning ontving, van welk een en ander afschrift in de Bazuin is medegedeeld.

Met betrekking tot de buitenlandsche kerken hebben wij uwe Vergadering het volgende medetedeelen :

Van de Algemeene Vergadering der ware Hollandsche Gereformeerde Kerk in Amerika, die in Junij 1879 te Chicago gehouden werd, ontvingen wij een schrijven, inhoudende hare innige zustergroete aan de Eerwaarde Synode onzer Kerk.

Bedoeld schrijven behelsde voorts eene uitnoodiging tot het zenden eener Commissie onzer Kerk, tot het bijwonen van de Vergadering der ware Hollandsche Kerk in Amerika den 8 Junij 1880 en volgende dagen, te Chicago, Illinois, te houden, opdat de eenheid en gemeenschap der kleine Kerk in Amerika met de onze meer bevorderd worde.

Hierop is in hoofdzaak geantwoord, dat de Synode onzer Kerk niet zamenkwam voor 1882; en voorts dat op onze laatste Synode geene commissie is benoemd tot bijwoning der Algemeene Vergadering der ware Holl. Ger. Kerk in Amerika; maar dat zij gaarne aan een of meer broeders, uit de ouderlingen of predikanten, die zich aanboden, op eigen kosten een reis naar Chicago te doen, eene afvaardiging zou willen verstrekken, maar dat die aanbieding nog geen plaats vond.

Intusschen bragt dit schrijven de hartelijke Zustergroete namens de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland aan de ware Holl. Geref. Kerk in Amerika over, en wenschte zij hare kleine zuster aan gene zijde van den Oceaan de rijke zegeningen toe, van den grooten Koning der Gemeente, die Zijnen Scepter zwaait over het gansche heelal.

Later ontvingen wij een schrijven gedateerd: Graafschap 15 Julij 1880 (Nd. Amerika), geteekend door R. T. KUIPER en G. HEMKES, de eerste als president, de laatste als Scriba der Synode der True Dutch Ref. Church in Noord Amerika, inhoudende kennisgeving van de ontvangst van een schrijven van onze Synode van Dordrecht van 1879, waarbij tevens wordt medegedeeld, dat de vroegere naam »Algemeene Vergadering der Kerk in 1879'' is veranderd in dien van »Synode.''

Tevens wordt het besluit medegedeeld, dat die Kerk voortaan zal heeten: »*Hollandsche Christelijke Gereformeerde Kerk.*''

Ook wordt medegedeeld, dat aan het verzoek onzer Synode om afgevaardigden dier Kerk op onze eerstkomende Synodale Vergadering te ontvangen, zal worden voldaan.

Van de Belgische Evangelische Zendingskerk, (Société Evangelique ou Eglise Chrétienne Missionnaire Belge) ontvangen wij eene uitnoodiging om afgevaardigden onzer Kerk, naar de Synode, die van 2—4 Augustus 1880 te Nessonvaux zou gehouden worden.

In overeenstemming met art. 188 der laatste Synode is hierop geantwoord, dat de HoogEerwaarde Heeren S. VAN VELZEN en A. BRUMMELKAMP, Hoogleeraren aan de Theol. School te Kampen, tot afgevaardigden ter bedoelde Synode waren benoemd, en dat deze verklaard hadden, dat zij bereid waren die benoeming op te volgen.

Ten behoorlijken tijde zijn genoemde broeders door ons van een lastbrief voor bedoelde Vergadering voorzien.

Later ontvingen wij van den WelEerw. Heer H. W. HAKSTEIN, predikant bij de Belgische Christelijke Zendingskerk, een schrijven, inhoudende mededeeling dat ZEerw. door het Comité van beheer van die kerk, was opgedragen in het buitenland eene collecte te doen. Het Comité vond zich daartoe genoodzaakt, door een tekort in hare kas van niet minder dan 36,000 francs. DS. HAKSTEIN vroeg daartoe van de Synodale Commissie eene aanbeveling bij de Gemeenten onzer Kerk, en verzocht tevens »dat ook de Bazuin ten behoeve dezer zaak mogt schallen.»

De Synodale Commissie besloot aan dit verzoek te voldoen, mits broeder HAKSTEIN zich niet zoude wenden tot Hervormde broeders, gelijk de Belgische broeders dat vroeger wel eens gedaan hadden, omdat dit bij sommige Gemeenten en leden onzer Kerk aanleiding zou kunnen geven tot eene min juiste opvatting van de bedoeling der Synodale Commissie.

Nadat broeder HAKSTEIN de gevraagde aanbeveling met de bijgevoegde bepaling — die inmiddels ook in de Bazuin was geplaatst — had ontvangen, is daarop door ZEerw. geantwoord, dat zijne zending was tot ieder, die den Heere Jezus en Zijn Koninkrijk liefheeft, en die voor dat Rijk zijne gaven wil geven, en dat hij, waar hij dan ook door een kerkeraad in de Hervormde Kerk werd in de gelegenheid gesteld die gaven te ontvangen, ze niet mogt weigeren. Ook waren de corresponderende leden der Belgische Zendingskerk meest allen predikant in de Hervormde Kerk.

Uwe Commissie heeft van dit schrijven van broeder HAKSTEIN in de Bazuin mededeeling aan de Gemeenten onzer Kerk gedaan, en het voorts aan de respectieve kerkeraden overgelaten hem tot het doen van eene collecte in hunne Gemeenten al dan niet toetelaten.

Door de Oud-Gereformeerde Kerk in Pruisen werd onze toestemming gevraagd om Ds. H. BEUKER te Amsterdam te benoemen tot docent voor de opleiding van bedienaren des Evangelies voor die Kerk, welke toestemming volgaarne door ons werd verleend.

Ds. BEUKER is daarop benoemd, maar heeft voor die benoeming bedankt. Daarop hebben de broeders onze goedkeuring gevraagd over de benoeming van JOHS. JAEGER van Neukirchen bij Mörs, die zijne opleiding genoten heeft in het Missions-Seminar te Barmen, en bij welslagen belast zou worden met het doceren in de litterarische vakken.

Na ingewonnen informatien bestond van de zijde der Synodale commissie hiertegen geen bezwaar.

Voorts hebben wij het genoegen te kunnen mededeelen, dat door den vorigen Secretaris der Synodale commissie, Ds. J. HESSELS, aan de Oud-Geref. Gemeente in Pruisen is overgemaakt eene som van Elfhonderd en vijftig Gulden, welke som ten behoeve dier Kerk in Gemeenten onzer Kerk was gecollecteerd overeenkomstig art. 110 der Synode van Utrecht. Tevens kunnen wij mededeelen, dat sedert tot datzelfde doel op dezelfde wijze bij den tegenwoordigen Secretaris is ontvangen de som van Tweehonderd vijftien Gulden en zeventig cents.

Van de buitenlandsche Kerken tot onze eigene terugkeerende, hebben wij in de eerste plaats U het volgende mede te deelen :

Van den Kerkeraad te Meliskerke ontvingen wij een protest tegen het besluit der laatste Synode (zie art. 71 van het verslag) waarbij de Synode verklaart met smart te hebben vernomen, dat de Kerkeraad van Meliskerke en de classis Walcheren geene uitvoering hebben gegeven aan het besluit der Synode van 's Bosch, art. 122, waarover zij hare ernstige afkeuring uitspreekt, en aan de classis Walcheren hiervan kennis geeft, opdat deze den kerkeraad hiermede in kennis zal stellen, en aan de provinciale vergadering van Zeeland opdraagt genoemde classis over die nalatigheid te onderhouden, en voor de uitvoering van bedoeld besluit te zorgen.

Bedoelde kerkeraad vroeg ons wat hij in dezen moest doen? Wij hebben geantwoord: het besluit der Synode opvolgen; waarop later door den kerkeraad is geantwoord, dat dit is geschied.

Van den kerkeraad der Gemeente Brielle ontvingen wij een schrijven, inhoudende mededeeling van de noodzakelijkheid der vergrooting van de Geuzenkerk, met de vraag langs welken weg deze wensch zou kunnen worden vervuld.

Volgens dit schrijven denkt de kerkeraad er niet aan dit voor rekening der Gemeente te doen, omdat hij zich overtuigd houdt dat de Gemeente hare gaven niet zou willen afzonderen, vóór zij de verzekering had, dat haar naar de maat der gemaakte kosten een behoorlijk eigendomsregt op het gebouw werd gegeven.

De Synodale Commissie te verzoeken, om de Geuzenkerk af te staan, durft zij ook niet, overmits de jongste Synode zich de beslissing over dit verzoek heeft voorbehouden.

Het best zou hem dus nog lijken, indien de vergrooting door en van wege de geheele Christelijke Gereformeerde Kerk kon geschieden.

Hij legt daartoe teekening en begrooting van de vergrooting van het gebouw over, waarbij de kosten geraamd zijn op f 5269,00.

Tevens verzoekt de kerkeraad aan de Synodale Commissie een strook gronds ter rechterzijde van de Geuzenkerk gelegen, om aldaar vanwege de Gemeente een lokaal te bouwen voor Zondagschool, Catechisatie, Jongelings-, Jongedochters- en Knapenvereeningen enz. en hetzelfde zóó in te rigten, dat het later zonder noemenswaardige kosten tot eene Christelijke School kon ingerigt worden.

Tot den bouw van dit lokaal zou dan tevens gebruik worden gemaakt van een der zijmuren van de Geuzenkerk, overeenkomstig bijgaande teekening.

Broeder WIELENGA is op verlangen van zijne medeleden der Synodale Commissie daarop naar den Briel geweest, om een en ander in loco te onderzoeken, en met den kerkeraad aldaar te bespreken.

Naar aanleiding daarvan deed de kerkeraad bij een schrijven van den 2n September 1880 een voorstel van den volgenden inhoud :

»De Synodale Commissie der Christelijke Gereformeerde Kerk
 »verleent den Kerkeraad der Christelijke Gereformeerde Gemeente
 »te Brielle de vrijheid de Geuzenkerk, naar overgeleverd be-
 »stek, voor eigen rekening te vergrooten, en belooft hem daarbij,
 »dat de kosten van dezen verbouw primo Mei 1882 door de
 »kerk zullen worden gerestituëerd, ingeval de eerstkomende
 »Synode besluiten mogt de Geuzenkerk als haar monument in
 »bezitting te houden, en haar niet in eigendom aftestaan aan
 »de Gemeente te Brielle.»

Uwe Commissie was van oordeel, dat zij tot de aanname van dergelijk voorstel niet bevoegd was, doch daar het scheen, dat vergrooting van de Geuzenkerk beslist noodzakelijk was,

tot de uitbreiding der gemeente Brielle, wilde zij binnen de grenzen harer bevoegdheid daartoe gaarne medewerken.

Zij besluit daarom het volgende :

»De Synodale Commissie verleent den kerkeraad te Brielle »vergunning tot de vergrooting der Geuzenkerk, overeenkomstig het daarvoor aan de Synodale Commissie overgelegd plan.»

»De Synode zal daarvoor gehouden zijn om, wanneer zij te »eeniger tijd aan de Geuzenkerk eene andere dan de tegen»woordige bestemming geeft, de som voor deze vergrooting »besteed, aan de Gemeente te Brielle terug te geven.»

»Wanneer de Synode, om welke reden dan ook, tot den ver»koop van de Geuzenkerk mogt overgaan, zal van de opbrengst »van dezen verkoop voor zoover die daartoe toereikend is, het »eerst de onkosten voor deze vergrooting aan de Gemeente »Brielle worden terugbetaald, terwijl de Gemeente zolang zij »de Geuzenkerk in gebruik heeft, voor het onderhoud van het »geheel blijft zorgen, ten genoegen der Synodale Commissie.»

Op deze wijze werd dan vanzelve te gemoet gekomen aan het bezwaar door den kerkeraad, en zijn schrijven aan de Synodale Commissie genoemd, dat n.l. de Gemeente hare gaven niet zou willen afzonderen, vóór zij de verzekering had, dat haar naar de maat der gemaakte kosten een behoorlijk eigendomsrecht op het gebouw werd gegeven.

Tot den afstand van een strook gronds om daarop een lokaal tot het houden van Zondagschool te bouwen enz., werd besloten ; terwijl den kerkeraad der Gemeente Brielle van een en ander behoorlijk kennis is gegeven, waarop de Synodale Commissie tot hertoe echter niets tot antwoord ontving.

Ook ontvingen wij een schrijven van de Directeuren der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag dd. 31 Mei 1880, waarin mededeeling werd gedaan, dat men eerlang zoude overgaan tot de opening van eene Vrije Universiteit, voorloopig te vestigen te Amsterdam, en dat genoemde directeuren in verband hiermede vooraf in zamenspreking wenschten te komen met Uwe Commissie.

Wij besloten aan deze uitnoodiging gevolg te moeten geven, en in overleg met de HH. directeuren voornoemd werd bepaald, dat deze zamenspreking zou plaats hebben binnen de stad Leiden, op den 16n Junij 1880.

Op genoemden datum en ter bestemder plaatse had dan ook werkelijk deze zamenspreking plaats.

Alle drie leden der Synodale Commissie, alsmede Ds. DONNER,

VIII

die als pas afgetreden lid was uitgenoodigd deze vergadering bij te wonen, waren tegenwoordig.

Van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag waren als gedelegeerden tegenwoordig de HH. DR. PH. J. HOEDEMAKER, DR. A. KUYPER en DR. F. L. RUTGERS.

Geheel het zamenzijn was gekenmerkt door bijzondere vertrouwelijkheid en broederzin, en belangrijke zaken werden over en weder besproken.

Aan het einde werd besloten, om slechts met een enkel woord in de bladen melding te maken, dat de bijeenkomst had plaats gehad, terwijl van het verhandelde, en van de zijde der Gedelegeerden, en van de zijde der Synodale Commissie eerst later een meer volledig verslag zou geleverd worden, onder dit voorbehoud echter, dat bedoelde verslagen over en weder zouden worden gecontrasigneerd, vóór en alweer zij publiek zouden worden gemaakt.

Van de zijde der Gedelegeerden werd het opmaken van zoodanig verslag opgedragen aan DR. A. KUYPER, en van de zijde der Synodale Commissie aan haren Secretaris. DR. KUYPER zou zich daartoe bedienen van eenige opgeteekende punten, die in deze zamenkomst waren behandeld, en beloofde die punten daarna te zullen zenden aan den secretaris der Synodale Commissie, om er hetzelfde gebruik van te maken.

Na een zeer geruimen tijd vroeg de secretaris Uwer Commissie om overlegging van bedoelde aantekeningen, ten einde te kunnen overgaan tot het opmaken van zijn verslag, maar ontving ten antwoord, dat deze aantekeningen onder twee verhuizingen heen waren verloren gegaan, maar dat de Gedelegeerden van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag het ook niet noodig achtten, dat er twee verslagen van onze zamenspreking bestonden. Zij stelden ons daarom voor om één rapport, door hen opgesteld, in overweging te willen nemen en zoo mogelijk goed te keuren of te wijzigen, om dit, wanneer het door beide partijen was goedgekeurd, te publiceeren.

Wij stemden daarin toe, en een zoodanig rapport ontvingen wij in Augustus 1880.

In onze vergadering van den 26n October daaraanvolgende werd dit voorgelezen, en daarna eenigzins op sommige punten gewijzigd, en aangezien nog eenige dagen te voren door DR. KUYPER op eene spoedige terugzending was aangedrongen, hiervan onverwijd afschrift gezonden aan het adres van DR. RUTGERS, ons door DR. KUYPER opgegeven.

Eenige dagen later vroeg DR. RUTGERS het origineel ook

weer terug, ten einde te kunnen nagaan welke wijzigingen door ons waren aangebracht.

Wij hebben ook dit stuk gezonden, en sedert noch het een noch het ander stuk ooit meer gezien, noch van de heeren vernomen, hoe zij over onze aangebrachte wijzigingen en de publicering van het verslag dachten.

Aan de Gemeenten Beverwijk, Renswoude, Weerdingermond, Zegwaard en Nieuw Amsterdam werd vergunning gegeven om te collecteren bij al de Gemeenten onzer Kerk.

Gelijke vergunning werd verleend aan de classis Franeker ten behoeve der Evangelisatie op het eiland Terschelling. Al de desbetreffende verzoeken kwamen in den wettigen weg tot ons, nadat vooraf voldaan was aan de daarvoor bestaande bepalingen.

Sints de vorige Synode staan de volgende gemeenten bij de Regeering bekend als plaatselijke gemeenten onzer Kerk: Haarlem (afd. klein Heiligland,) Echten, Koornhorn, Meliskerke, Strijen, Doorn, Schoondijke, Halfweg, en Ouderkerk a/d. Amstel.

Van de classis Leiden ontvingen we bericht van de opheffing der gemeente Noordwijk-Binnen, waarvan aan de Hooge Regeering is kennis gegeven.

Nog hebben wij aan Uwe Vergadering mede te deelen, dat wederom 17 gemeenten de haar voorgestelde wijziging van art. 2 van het reglement op de inrichting en het bestuur der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland hebben goedgekeurd.

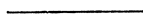
En eindelijk kunnen we Uwe Vergadering mededeelen, dat Uwe Commissie getrouw aan hare instructie telken jare verslag aan eene provinciale Synode heeft gedaan.

De Synodale Commissie,

J. HESSELS, *Praes.*

D. K. WIELENGA.

J. NEDERHOED, *Secret.*

Bijlage II.

VERSLAG VAN DEN SECRETARIS DER SYNODE TE DORDT, 1879,
AAN DE SYNODE TE ZWOLLE, 1882.

*Aan de Eerw. Synode der
Christ. Geref. Kerk, vergaderd
te Zwolle, 15 Aug. vv. 1882.*

Eerw. en geliefde vaders en broeders!

In overleg met den Praeses, heeft de Scriba der voorgaande Synode een kort verslag gereed gemaakt van den arbeid, door die Synode aan het Moderamen, of in 't bijzonder aan den Scriba, opgedragen.

Uwe Verg. heeft recht te vernemen dat en hoe de inhoudrijke opdracht der laatstgeh. Dordsche Synode is uitgevoerd. Met dank aan den Heere, die ook tot dit werk heeft gesterkt, Wiens genadige zegen den arbeid der vorige Synode ook nog voor deze Synode tot heil doe strekken, zijn wij bereid u met deze korte geschiedenis te dienen.

Dat de *Notulen*, vanwege tijdsgebrek, niet verder dan tot de 11de zitting konden worden vastgesteld, is reeds uit art. 182 der »Handelingen» algemeen bekend. De broeders BEUKER en BLANKENBERG, daartoe benoemd, kwamen 2 Oct. '79 met alle leden van het Moderamen ten huize van den Scriba, om de Notulen vanaf zitting 12 tot 19, na te zien, vast te stellen en te teekenen.

De correspondentie met de broeders boekhandelaren over de uitgave, had tot gevolg, dat de heer J. HAAN te Delfzijl het recht tot uitgave verkreeg, tegen een uitkeering van f 80.— aan de Kerk, het zenden van present-ex. aan leden, adviseerende leden en buitenl. afgevaardigden, en aan de Kerken, die per missive hare belangstelling en zusterlijke gemeenschap hadden getoond. Ook is uitdrukkelijk voorbehouden het recht der Synode om zelve, bij de uitgave van hare Bepalingen, naar verkiezing van de Handelingen gebruik te maken. In het begin van Dec. '79 was dit lijvig boek gereed en ging het naar alle oorden op reis. Dat er in Febr. '80 nog slechts p.m. 400 ex. geplaatst waren, waarvan in onderscheiden Gemeenten meer dan 1 ex., wettigt wel de vreeze dat niet alle Kerkeraden zich de »Handelingen van Dordt» hebben aangeschaft.

tenl. zusterkerken overgebracht, die verhinderd waren een afgevaardigde te zenden, n.l. de *W. H. G. Kerk* in *N. Amerika*, en de *Geref. Kerk* in *Z. Afrika*.

Aan de schriftelijke tolken van de dankbare heilbiddende liefde der C. G. Kerk, hebben wij tevens eenige mededeelingen en een uitnodiging om op de Synode te Zwolle zich te doen vertegenwoordigen, ter bezorging toevertrouwd.

Aan Rev. *Dr. Murray Mitchell* zijn, *poste restante* Bazel, de verlangde bijzonderheden aangaande het Mahomedanisme in N. Indië toegezonden. Of deze broeder zijn voornemen, om daarvan op de verg. der Evang. Alliantie gebruik te maken, heeft kunnen verwerkelyken, is ons niet gebleken.

Reeds den 4n Sept. kwam de zoo hartelijke als ijverige Rev. Dr. WILLIAM GILLIES ons herinneren de belofte, om hem een korte opgave te zenden van de meest gewichtige woorden en daden der Synode. Tegelijk zond ZEw. een ex. van Edinburger »Daily Review,» bevattende een artikel, waarin door de Schotsche broeders op vereerende wijze van onze Kerk en de Synode te Dordt werd gesproken, en een en ander medegedeeld.

Niet aanstonds konden we, bij ons ambtswerk als Leeraar en de vele drukte aan het Scriba-werk verbonden, dien broeder ter wille zijn. Den 17n Oct. ontvingen wij zijn vriendelijken brief, waarin hij dankzegt voor het z. i. voor de lezers van »The Catholic Presbyterian» niet onbelangrijk stuk. In 't Dec.-no. van dat, in geheel de Geref. Presb. wereld gelezen, tijdschrift zou het, verwachtte hij, opgenomen worden.

Aan het Comm. for Iewish Mission (Joden-Zending) der Free Church in Schotland, is, onder 't adres van den Secr., Rev. I. BROWN DOUGLAS, te Edinburgh, de dank der Synode betuigd, voor de 50 pond, door hetzelfde aan onze Zending onder Israël geschonken; onder mededeeling van enkele bijzonderheden deze onze Zending betreffende.

Tevens betuigden wij aan dit Comité onze blijdschap dat een lid hunner Kerk, namens de Gen. Presb. Council, onze Synode had bezocht, en uitten wij den wensch ook op de Synode v. '82 D. V. een lid en afgevaardigde der Free Church te mogen ontmoeten.

Aangaande correspondentie met het Buitenland, hebben we voorts alleen nog mede te deelen, dat het zenden van de verlangde inlichtingen betreffende onze Kerk, hare symbolen enz. volgens het verzoek der afgevaardigden, aan den *Gen. Presb.*

Bij de vorige Synode vroegen tal van broeders en zusters gehoor met protest of verzoeken. Aan allen dezen is door Scriba en Adjunct-scriba, daartoe kort na de Synode vergaderd, het besluit der Synode hen aangaande medegedeeld.

Van eenige adressanten is een antwoord ingekomen.

1. Ds. E. BREITSMa te Donkerbroek verzocht om terugzending der stukken, door hem bij de Synode ingediend. Omdat ZEw.'s zaak niet in behandeling geweest is, hebben Pres. en Scriba geoordeeld aan dat verzoek te moeten voldoen.

2. De heer J. KOETSIER te Assen verzocht insgelijks zijne stukken terug, onder kennisgeving van zijne en anderen teleurstelling door het besluit der Synode. Aan *dit* verzoek is *niet* voldaan; omdat de zaak van adressant wel behandeld is.

3. De heer W. BRANDERHORST te Genderen zond bericht dat hij de bewering, alsof hij geen »nieuwe gronden" zou hebben aangegeven, voor onwaar verklaart.

4. De eerw. heer J. A. DONKERS te 's Hage zond, tot antwoord op onze missive, een schrijven, met vragen en stellingen, hiertoe strekkende dat de Synode niet in haar recht is, en de C. G. Kerk, bij volharding in dezen weg, in deze houding jegens hem, zich het ongenoegen Gods op den hals haalt; wijl zij »den onschuldige bij het hoofd vat" en den rechten persoon bedekt, enz.

5. Een andere toon klinkt uit een brief van den heer E. J. HEMMERS te Veenendaal, die zich hartelijk verheugde over het hem en anderen gezonden antwoord, n.l. mededeeling van 't besluit in zake de heiliging van den dag des Heeren.

6. In verband met genoemd besluit vroeg, in Nov., de heer BOOIJ te Hoogeveen raad hoe hij nu moest handelen. Hem is geantwoord: Gij hebt u met het besluit, art. 114, te vervoe-gen bij den Kerkeraad.

Ter meerdere zekerheid is ook de Kerkeraad en de Classis door ons op dat besluit opmerkzaam gemaakt.

Een later van den Kerkeraad ingekomen, vraag naar de bedoeling van de laatste alinea van gemeld besluit, hebben we beantwoord met de opmerking: dat wij niet bevoegd waren nadere uitlegging van Synod. besluiten te geven.

Volgens het besluit der Synode hebben wij haren dank voor de adressen van broederlijke liefde en heilwensch aan de bui-

Met weemoed en eerbied, denken wij nog aan onzen waardigen penningmeester, wijlen Ds. C. G. DE MOEN. ZEW. had onze Kerk hartelijk lief, en heeft haar bijna van haar ontstaan af, in meer dan eene betrekking met alle welwillendheid gediend. Thans is hij niet meer, naar wij vertrouwen, juicht hij nu voor den troon.

Ook is der Theol. School door den dood ontvallen onze broeder H. KROEZE, in leven Pedel aan onze Inrichting. Meer dan vijf en twintig jaren heeft die broeder aan onze school getrouw zijn plicht vervuld, doch ook hij ging de ruste van zijnen Heer in.

Ook wijlen Ds. C. STEKETEE, in leven predikant te Nieuwedorp, geniet de rust, die er overblijft voor Gods volk. De Heere ontnam hem ons. ZEW. was de oudste onzer Kuratoren, en hij heeft de Theol. School van hare stichting af, tot den dag van zijnen dood, den 3 Juni l.l. als haar Kurator, voor de provincie Zeeland, met de krachten en gaven hem geschonken, met eere gediend.

Hoewel deze ledige plaatsen wederom zijn ingenomen: de eerste door Ds. J. NEDERHOED, de tweede door G. J. JANSEN, schoonzoon van wijlen H. KROEZE, en de derde door Ds. A. LITTOOY, ons wordt het door die sterfgevallen toegeroepen: straks zult ook gij uwe plaats voor een ander moeten inruimen; en al meendet gij ook in uwe waanwijsheid, dat gij onmisbaar waart in uwe betrekking, door zulke daden toont het de Heere blijkbaar, dat Hij er anders over oordeelt. En daar onze tijd voorts kort is, laten wij werken zoolang het dag is, de nacht komt wanneer niemand werken kan. Werken aan den opbouw der duurgekochte Kerk van onzen Heer; werken tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk; werken tot zaligheid van Jood en Heiden en van het naamdragend Christendom. Geve de Heere ons te zamen genade om ook hierin naar Hem te luisteren en met allen ijver te verrichten, waartoe Hij ons heeft geroepen. Voor Jezus wat te mogen doen is een heerlijk voorrecht. Ook het eenige wat medegaat tot aan en tot over het graf!

Voor het overige, geliefde Broeders! kunnen wij u tot onze blijdschap mededeelen, dat de Heere zoowel onze Docenten als onze Studenten genadig bij het leven heeft gespaard. Wij genieten het voorrecht, om onze hooggeachte broeders, de Docenten als prae-advizeerende leden in het midden onzer vergadering met eigen oogen te mogen aanschouwen. In hen hebben wij een bizonderen zegen. Wij spreken dat uit inzonderheid met het oog op onze beide oudste broeders: Ds. S. VAN VEIJZEN en A. BRUMMELKAMP Sr. Niemand duidde het ons ten

»Laat vrij het schuimend zeenat bruischen ;
 D' ontroerde watreu hevigh ruischen ;
 De golven mogen, door haar woën,
 Het berggevaarte davren doen :
 De stad, het heiligdom, de woning
 Van God, den allerhoogsten Koning,
 Wordt in haar muren, t' aller tijd,
 Door beekjes der rivier verblijd.»

Onder dien indruk, Eerw. broeders! brengt het Kollegie van Kuratoren zijn verslag voor uwe vergadering uit. Niet om daarmede onze armoede te bedekken, of voor onze zonde en schuld onze oogen te sluiten, of daarmede de groote gebreken van Kerk en School te verbloemen; neen, maar om, zoo mogelijk, helder te doen uitkomen dat onze trouwe Zaligmaker, in weerwil van alle onze ellende, ons in Zijne lankmoedigheid heeft gedragen, en ook aan ons Zijne beloften: »Ziet, Ik ben met ulieden» heeft willen bevestigen. Het is derhalve geen overmoed indien ook wij, met het oog des geloofs op onzen Almachtigen en Getrouwen Redder, het lied doen weergalmen:

»God zelf heeft dezen berg begeerd
 Ter woning, om, aldaar geëerd,
 Zijn heerlijkheid te toonen :
 De Heer, die hem verkozen heeft,
 Die trouwe houdt, en eeuwig leeft,
 Zal hier ook eeuwig wonen.»

Geve de Heere ons slechts genade om de banier van het kruis omhoog te houden; getrouw te blijven aan onze oude belijdenis en daaraan te verbinden een godzaligen wandel; immer gedachtig aan het vermanend woord des Heeren: »bewaer het pand u toebetrouwd,» wij kunnen er zeker van zijn, diezelfde God, Die onze kleine Kerk voor ongeveer een halve eeuw uit nietige middelen te voorschijn riep, zal haar staande houden, bewaren en uitbreiden, en tot een zegen doen verstreken, zoowel voor Nederland, als voor andere deelen der aarde.

Bij den aanvang zijn daarvan de bewijzen reeds voorhanden. Zijn Naam zij daarvoor de dank toegebracht!

Doch, Eerw. broeders, wij zijn geroepen verslag uittebrengen. Sedert onze vergadering te Dordrecht in 1879, zijn er weer drie jaren voorbijgesneld. Veel is er in dien tijd voorgevallen.

Ook de Theol. School heeft haar lief en leed doorworsteld. Een drietal broeders, die aan onze Inrichting verbonden waren, heeft de Heere ons, in dat tijdsverloop, door den dood ontnomen.

Bijlage III.

VERSLAG VAN DEN TOESTAND DER THEOL. SCHOOL VAN DE
CHRIST. GER. KERK IN NEDERLAND.

*Aan de Eerw. Synode der
Christ. Geref. Kerk in Neder-
land, gehouden te Zwolle, den
15 Augustus 1882 en vol-
gende dagen.*

Geliefde broeders in onzen Heere Jezus Christus !

De Heere zij uw licht en uw leven !

Even voordat onze Heere van deze aarde werd opgenomen naar den hemel, liet Hij, zoowel voor zijne jongeren in het bijzonder, als voor Zijne gemeente in het algemeen, de veelbetekenende woorden achter: »Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Gaat dan henen, onderwijst al de volken, dezelve doopende in den naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes; leerende hen onderhouden alles, wat Ik u geboden heb. En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleindiging der wereld.»

Wij kunnen er staat op maken: aan zulk een woord had Zijne gemeente groote behoefte. Wat zou zij toch zonder Jezus op deze aarde aanvangen?

Geroepen om aan alle einden der aarde het evangelie te verkondigen, stond zij als eene machteloze tegenover zonde, wereld en duivel. De strijd moest worden aangeboden om de geheele wereld voor haren Heer en Heiland te veroveren.

Intusschen zijn de eeuwen in snelle vaart voortgerold, en hebben met de wisseling der omstandigheden malkander verdrongen.

Onder alles heeft de Heere echter woord gehouden. Van alle zijde werd het die gemeente gedurig bang gemaakt, en onder allerlei vormen heeft men haar lagen gelegd, doch de goede Herder heeft over zijne kudde getrouw gewaakt, en Hij zal dat, naar Zijne belofte, ook wel blijven doen. Tot aan de voleindiging der wereld, zal de gemeente des Heeren wel reden te over hebben om met het oude lied intestemmen:

den om herhaling van gevallen als die, waarover de Synode zich kwam beklagen, te voorkomen.

De bekende ministerieele aanschrijving, die weinige dagen daarna is gevolgd, en waarin de Kommandanten werden uitgenoodigd om zooveel mogelijk de gemoedsbezwaren tegen het schutteren op Zondag te ontzien, was ons het welkome bewijs dat het den Minister met deze zijne belofte ten volle ernst was. En dat deze stap der Synode en de houding van den Minister niet zonder goede gevolgen zijn gebleven, is, meenen wij, wel duidelijk. Moge weldra de nog altijd ongeboren nieuwe schutterijwet den dag des Heeren geheel vrij stellen van schutterijdienst, behalve geval van noodzaak voor de veiligheid enz. van stad en land. Geve God daartoe aan Z. M. den Koning en H.D.'s Raadslieden, en aan de Volksvertegenwoordigers, Zijne genade!

Tot het gebed voor deze Uwe Vergadering heeft het Moderamen nu onlangs de gemeenten opgewekt, naar de goede gewoonte, geboren uit het diep besef der Kerk van de onmisbaarheid van Gods zegen en van Zijne gebedverhoorende ontferming in Christus Jezus.

Met deze mededeeling is ons verslag ten einde.

Ontvange en geve deze Synode in en door haren arbeid, waarin de Heilige Geest haar van oogenblik tot oogenblik leide en heilige, het vernieuwd en versterkt bewijs dat de Gemeenten waarlijk gebeden hebben; dat Jezus Christus, de Heere, die gestorven is, ja, wat meer is: die ook opgewekt is, die ook ter rechterhand Gods is, die ook voor ons bidt, mede in en aan onze Kerk de belofte vervult: *Ziet, Ik ben met ulieden al de dagen, tot aan de voleinding der wereld. Amen.*

Zoo zij het; Amen!

ZWOLLE,
15 Augustus 1880.

Namens het Moderamen der
Synode van Dordrecht,

D. K. WIELENGA, *Præses.*

L. LINDEBOOM, *Scriba.*

ding, oorsprong en het doel van dit Rapport en deszelfs toezending is omschreven, spoedig na de Synode gedrukt.

Meerdere exemplaren, naar verhouding van het zielental der Gemeenten, zijn aan de Kerkeraden gezonden, alsmede aan de Class. en Provinc. Vergaderingen. Van dit rapport, mede opgenomen onder de *Bijlagen* van de »Handelingen» der Synode, en alzoo reeds in het bezit gekomen van de afgevaardigden of correspondenten der Buitenlandsche Kerken, zijn ook eenige exemplaren gezonden aan de volgende Kerken: de Holl. Christ. Geref. Kerk in N. Amerika, adres Rev. HEMKES; de Ref. Church, adres Rev. ZWEMER; de Belgische Zendingkerk, adres Ds. EGGESTEIN; aan de Geref. Kerk in Z. Afrika, adres Prof. D. POSTMA; en, door een misverstand, eerst in dit voorjaar, aan de Oud-Geref. Kerk in Pruissen, adres Ds. BEUKER.

Aan de Schotsche Kerken niet, omdat de afgevaardigden reeds hadden verklaard dat hunne Kerken over dit vraagstuk moeilijk inlichting en advies zouden kunnen geven. De Commissie van Advies zelve zou het Rapport ter kennis brengen van den General Presbyterian Council, te Philadelphia in 1880 gehouden. Zij zelve zal daarvan, en van de ingekomen adviezen, u wel nader inlichten.

De Commissie in zake de Schutters-kwestie, betreffende de bemoeijking van leden onzer Kerk hier en daar, ter oorzake van het niet-voldoen op 's *Heeren dag* aan de eischen van den Kommandant tot onnoodigen schuttersdienst; bestaande uit onze vaders, de Docenten VAN VELZEN en BRUMMELKAMP, en den Prases en Scriba der Synode, heeft 17 Sept. 1879 haar mandaat vervuld. ZExc. de Minister van Binnenlandsche Zaken, Jhr. SIX, ontving haar in een bijzondere audiëntie.

Uwe Commissie heeft alle reden om dankbaar te zijn voor de welwillendheid en vriendelijkheid, waarmede de Minister haar ontving. Het adres, aan ZExc. aangeboden, was spoedig algemeen bekend uit de »Bijlagen» der »Handelingen»; ook in bladen buiten onze Kerk, mocht dit adres goedkeuring en instemming ontvangen. In het gesprek met de Commissie, dat ongeveer 40 minuten duurde, sprak de Minister, — hoewel hij niet onze opvatting van het 4de gebod deelde, die vooral door vader VAN VELZEN in 't kort duidelijk toegelicht en krachtig verdedigd werd — onverhopen zijne afkeuring uit over het drijven van die Kommandanten. ZExc. verklaarde reeds bezig te zijn met het voorbereiden van een nieuwe wet op de schutterijen. In dat ontwerp zou de Minister zooveel mogelijk op deze en andere grieven letten; en ook zou ZExc. overwegen wat er, onder de nog geldende wet, zou kunnen gedaan wor-

Council, te *Philadelphia* gehouden, is overgelaten aan de *Synod. Commissie*. De grenslijn tusschen hare roeping en die van 't Moderamen was ons niet altijd helder.

Aan een verzoek van Dr. J. G. SCOTT, te Glasgow, Voorz. v. h. »Col. and Contin. Comm.» der U. P. Ch. ged. 21 Juni '82, om opgave van plaats en tijd onzer Synode, waarop een harer Leeraars mag worden verwacht, hebben wij gaarne en dadelijk voldaan.

Dat het Moderamen voldaan heeft aan de opdracht om met een opwekkend woord te steunen het verzoek der *Kas v. Em. Pred. Wed. en Weez.* om een derde kollekte in '79; dat insgelijks het besluit om, zie art. 180, de nalatige Gemeenten op te wekken spoedig kennis te geven van haar instemming met de voorgestelde wijziging in art. 2 *Regl. op de inrichting het bestuur van de C. G. Kerk in Nederland*, is uitgevoerd; is u sints lange bekend.

In het vorige jaar kwam de Comm. voor de *Kas v. Em. pred. enz.* tot het Moderamen der Synode van Dordrecht, met een verzoek om nogmaals de Gemeenten op te wekken een 3de kollekte te houden. Gij herinnert u ons woord, tot steun van het verzoek en de opwekking dier Commissie. Zonder te beslissen of de Synode bedoeld heeft aan het Moderamen een volmacht te geven tot bedoelde aanbeveling, hebben wij eenparig geoordeeld in den geest der Synode te handelen, door die broeders in hunnen nood niet alleen te laten staan. Wij weten, dit besluit heeft hen verkwikt en bemoedigd.

Ook heeft het Moderamen der Synode voldaan aan de liefelijke opdracht om de Gemeenten op te wekken tot dankende en biddende deelneming in het zilveren jubilé, het 25jarig feest der planting Gods, die daar heet de Theol. School; de kweekschool van Evangeliedienaren voor de Gereformeerde Kerk, welke de trouwe God onzer Vaders in dit land, vóór ongeveer een halve eeuw, op nieuw heeft geopenbaard, gekoesterd, doen groeien. Dat de Gemeenten, althans de groote meerderheid, ook door milde giften, getoond hebben dat deze opwekking slechts uitsprak wat in het harte des volks was, heeft vriend en vijand kunnen vernemen, en doet ons ook voor het vervolg het goede hopen.

Het Rapport der Commissie van Advies in zake de Doopskwestie — is, voorzien van een voorwoord, waarin de aanlei-

kwade, dat wij die grijze dienaren van het Evangelie bij name noemen. Hunne jaren klimmen merkbaar. Misschien dat dit de laatste maal is dat wij hen op eene Synode een woord kunnen toespreken. Wat kan er binnen drie jaren al niet plaats vinden ! Het Kuratorium gaat toch zijne bevoegdheid niet te buiten, wanneer het hier voor deze hooge vergadering zijn hart lucht geeft, en het vrijmoedig uitspreekt: de Kuratoren hebben u, Eerwaarde VAN VELZEN en BRUMMELKAMP hartelijk lief en achten u hoog. Wij zijn blij en dankbaar, dat de Heere u aan ons heeft geschonken en dat wij u zoolang mochten behouden; en wij wagen niet te veel, wanneer wij als tolk van deze Synode moesten optreden, zij zeggen zou: de Kuratoren hebben uit ons hart gesproken, en als vertegenwoordigster van al de gemeenten in ons Vaderland, zou zij er zeker bijvoegen: dat is ook het gevoelen van geheel de Christ. Ger. Kerk in Nederland.

Gij hebt, geliefde Broeders! onder smaad en vervolging den geloofsmoed gehad voor uwen en onzen Heer pal te staan. De Heere heeft uw werk gezegend. De vruchten daarvan zijn voor vriend en vijand zichtbaar. Gij beiden zijt nog de eenig overgeblevene dienaren van het Evangelie, die in 1834 optraden voor de rechten van Koning Jezus. Gij waart, met de andere broederen van dien tijd, de middelen in 's Heeren hand om de Kerk uit te leiden, opdat zij haar bijbelsch, haar gereformeerd karakter zou kunnen behouden. Bijna acht en twintig jaren waart gij met uwen kollega H. DE COCK de kweekers van toekomstige dienaren des woords. Wij zeggen u hartelijk dank voor alles wat Gij voor Kerk en School waart en nog zijt. Wat wij u nimmer kunnen vergelden, dat vergelde u de Heere in eene dubbele mate. Daarom worde u door ons allen van den Heere toegebeden Ps. 134 : 3.

»Dat 's Heeren zegen op u daal;
Zijn gunst uit Sion u bestraal;
Hij schiep 't heelal Zijn Naam ter eer,
Looft, looft dan aller heeren Heer !''

Als geen geringe zegen moet het, Eerw. Broeders, worden aangemerkt, dat al onze Docenten hunne lessen geregeld konden geven. Noch ziekte noch eenig ander leed heeft dat belet. Over het algemeen werden hunne Kollegies's door de Studenten vrij getrouw bijgewoond.

Bij het openen van den Kursus in September l.l. waren er 85 Studenten op de lijst ingeschreven. Van die 85 studeerden er 26 in de Theol. vakken en 59 in de Litterarische.

Moesten wij te Dordrecht in 1879 uitspreken, dat de onderlinge verhouding tusschen de Studenten wel wat te wenschen

overliet, thans kunnen wij tot onze blijdschap verklaren, dat dit misverstand is geweken en men den kwaden weg te dier zake heeft verlaten.

Bovendien hebben wij het genoegen u te kunnen meêdeelen, dat in den lateren tijd door de Docenten meer werk is gemaakt van de zorg over de zielen der aan hunne leiding en opzicht toevertrouwde discipelen. De leeraren aan onze school hebben, bij onderling overleg, goed gevonden ieder een deel van het Studenten-personeel voor hunne rekening te nemen, om hen op hunne Studeerkamers te bezoeken, en met hen over de belangen hunner ziel te spreken. Deze bezoeken worden regelmatig afgelegd en, naar wij hopen en bidden, met een gewenschten uitslag.

Zooals u uit onze Handelingen reeds zult hebben vernomen, worden de examina regelmatig afgelegd, met meer of minder verblijdend resultaat. Daaronder betrekken wij ook zoowel het admmissie als het overgangsexamen.

Bij de beide laatste Litt. examina werd er bij hen, die zich voor het onderzoek hadden aangeboden, veel zwakheid geopenbaard in de kennis der oude talen. Ook liet het laatste Theol. examen B. vrij wat te wenschen over in de kennis der Godgeleerdheid, weshalve de Kuratoren genoodzaakt werden, een betrekkelijk aanzienlijk getal niet te bevorderen. Van gansch harte hopen wij dat bij eene vermoedelijke reorganisatie der School daarin eene verandering ten goede zal komen.

Niettegenstaande deze klaagtoonen, kunnen wij evenwel tot onze blijdschap en met een dankbaar hart vermelden, dat de Kuratoren, sedert de laatstgehoudene Synode, dertig broeders als kandidaten tot de Heilige Bediening hebben mogen bevorderen.

De meesten hunner zijn reeds met zegen in de aan hunne zorge toevertrouwde kudde werkzaam.

De finantien onzer School, Eerw. broeders, verdienen, vooral nu, in eene ruime mate uwe aandacht.

Wij kunnen beginnen met u kennis te geven, dat onze School in 1880 eene erfenis is ten deel gevallen van ongeveer f 9000; bovendien ontving zij ten vorigen jare eene gift van f 1000, doch deze is bezwaard met eene lijfrente. Wij kunnen er bij vernieuwing uit opmaken, dat de Heere de harten neigen kan tot al wat Hij wil, en dat het derhalve aan te raden is, ook met het oog op den finantielen toestand onzer Theol. School, op Hem te zien en het van Hem alleen te verwachten.

Wat voor het overige de kollekten betreft, die voor onze School binnen komen, daarop kunnen wij niet roemen. Wij vreezen, dat vele gemeenten het hooge belang der Theol. School

niet genoegzaam inzien. Zeer goed zijn wij er mede bekend, dat onze Kerk veel op het altaar der liefde offert, en dat zij met hare kleine kracht velen beschaamd maakt, doch wij gelooven, dat de meeste gemeenten in ons Vaderland voor de School niet doen wat zij kunnen. Dat behoort anders, dat behoort beter te worden.

Een kort overzicht, Eerw. broeders, zal genoegzaam zijn om u aan te toonen, dat onze gemeenten op Schoolgebied hare krachten niet hebben overschreden.

Onze Kerk heeft voor onze Theol. School gekollekteerd :

in 1877	per lid	6	cent ;
in 1879	» »	$5\frac{7}{10}$	»
in 1881	» »	$4\frac{7}{10}$	»
en in 1882	» »	$5\frac{4}{10}$	»

Wat het laatste boekjaar 1882 betreft, kan het misschien zijne nuttigheid hebben, door cijfers aan te toonen, wat elke provincie daartoe heeft bijgedragen. Het is als volgt :

provincie Groningen	per lid	$5\frac{1}{10}$
» Friesland	» »	$4\frac{3}{10}$
» Drente	» »	4
» Overijssel	» »	$3\frac{1}{10}$
» Gelderland	» »	$5\frac{8}{10}$
» Utrecht	» »	$12\frac{2}{10}$
» N.-Holland	» »	$7\frac{2}{10}$
» Z.-Holland	» »	$5\frac{8}{10}$
» Zeeland	» »	6
» N.-Brabant	» »	$8\frac{2}{10}$

Doch wij moeten nu van dat netelige onderwerp afstappen, om er later, in een ander verband, op terug te komen.

Niettegenstaande het feestnummer der »Bazuin» het betrekkelijk overbodig heeft gemaakt om voor deze vergadering rapport uittebrengen, aangaande het jubileum der Theol. School, d.d. Dec. 1879, achten wij het toch niet geheel doelloos, dat er in dit archief met een enkel woord worde opgenomen : dat dit feest in alle stilheid in de vreeze des Heeren is gevierd. De heerschende toon was vrij algemeen : Loof den Heere mijne ziel voor al het goede, hetwelk Hij aan Zijne Kerk in zulk een ruime mate, door onze Theol. School heeft geschonken.

Een groot aantal predikanten waren, sommigen zelfs met hunne echtgenooten, in dat barre jaargetijde, ter feestviering opgekomen. Allen gaven blijken van hunne belangstelling, en keerden gesterkt en verkwikt huiswaarts.

De bizondere kollekte, bij die gelegenheid door de Synode van 1879 der gemeenten aanbevolen, heeft, met inbegrip van enkele giften door partikulieren, opgebracht f 6112,40.

Ook heeft het Kuratorium uitvoering gegeven aan het besluit der laatstgehoudene Synode, (zie Art. 133) omtrent de noodzakelijke verbouwing der Theol. School.

Daarbij kunnen wij dit voegen, dat deze verbouwing best naar genoegen is en uitnemend aan haar doel beantwoordt, doch dat zij, door bizondere toevallen, in plaats van f7000, zooals de raming was, f10532,02⁵ heeft gekost.

Wij zijn thaus genaderd tot onze voorstellen.

Vooreerst hadden wij gaarne, dat deze Synode ons voorstel approveerde, omtrent de Weduwe van wijlen H. KROEZE.

De Kuratoren hebben, onder voorwaarde van uwe goedkeuring, aan die weduwe beloofd, een jaarlijkschen steun te verleen van f75. Wij verwachten dat de bespreking van dit voorstel niet veel van uwen tijd zal rooven.

Tot aandrang van ons verzoek hebben wij alleen dit te zeggen: de weduwe van onzen gewezen Pedel heeft het noodig en het is aan haar best besteed.

Het tweede voorstel is u reeds bekend uit de circulaire die wij de gemeenten, d.d. April 11., hebben toegezonden.

Het bedoelde voorstel luidde aldus:

»De Synode benoeme twee Docenten, van wie één zich geheel aan de Litt. wetenschappen wijdt, en de andere ook voor een deel in de Theol. vakken zijne hulp verleent.»

Ter kompleteering van het geheel voegen wij er het hierna volgende nog aan toe:

Verder zie zij middelen te beramen om de inkomsten der School merkbaar te vermeerderen, en mocht het haar, langs dien weg, niet gelukken het doel te bereiken, dan verhooge zij des noods de kollegiegelden.

Volgens de Agenda voor deze Synode hebben reeds vier provincien met beslistheid uitgesproken, dat zij het voorstel der Kuratoren steunen, en hebben daarvoor met ons verklaard: de bestaande onderwijskrachten behooren nog met twee Docenten te worden versterkt. Het worde ons vergund, om over dat laatste nog een enkel woord in het midden te brengen.

De Kerk vraagt, en zij heeft daar recht op, godvruchtige, wetenschappelijk gevormde dienaren van het Evangelie. Zal zij dat doel bereiken, dan behoort zij ook te zorgen voor degelijk onderwijs. Bijna immer, wanneer de Synode zitting had, spraken de Kuratoren voor die vergaderingen onverholen uit: broeders! wij zijn met onze Theol. School en met het onderwijs,

dat zij geeft, nog niet waar wij wezen moeten. Datzelfde herhalen wij ook nu voor deze Synode.

Daar komt bij dat onze waardige grijsaards: VAN VELZEN en BRUMMELKAMP, reeds mannen zijn van boven de zeventig jaar. Is het menschelijk, wat meer zegt: is het christelijk, dat wij mannen van dien ouderdom, met zulk een heerlijk verleden achter zich, (vergeeft ons die uitdrukking) afbeulen?

Mag de Kerk misbruik maken van de goedwilligheid, van den ijver, van de energie, die deze geliefde Broeders jaren lang heeft gekenmerkt? Mogen wij er bovendien de Kerk aan wagen, indien deze broeders door overmaat van arbeid aan uitputting beginnen te lijden, waardoor vooral dan het onderwijs zal worden getroffen?

Meer voegen wij hier niet aan toe. Bij een weinig nadenken zult gij, Eerw. Broeders! ons toeroepen: het kollegie van Kuratoren heeft volkomen gelijk!

Daarom, geliefde Broeders! ziet om naar *mannen*, die gij stellen kunt over deze noodige zaak. Mannen met Godsvrucht, met wetenschap, met takt, met gaven voorzien, om anderen te kunnen onderwijzen. Mannen, die met alle waardigheid, zonder hier te denken aan militaire discipline, als goede huisverzorger orde en tucht weten te handhaven onder de jeugdige broederen, die aan onze Theol. School hunne opleiding wenschen te ontvangen.

De Heere schenke ons zulke mannen, en daar wij hen voor onze School zoozeer behoeven, wijze Hij ze ons, in Zijne liefde en ontferming aan.

Maar nu de vraag: hoe komen wij aan de gelden, waarmede wij de kosten, daaraan verbonden, zullen bestrijden.

Eerw. Broeders! het antwoord op die vraag is zeer eenvoudig. Van dienzelfden God, die ons alleen geschikte Docenten kan geven, behooren wij ook de middelen te verwachten, die wij tot onderhoud dier leeraren noodig hebben. Tot heden heeft onze God ons niet beschaamd doen uitkomen. Op dat punt hebben wij eene heerlijke ervaring van Zijne trouw opgedaan. Dat de Heere ons gemakkelijk wat geven kan, las ik u reeds uit dit verslag voor. Die trouwe Heer wierp ons binnen een jaar tijds f 10,000 in onzen schoot. Zonder aanbeveling der Synodale Kommissie, noch aanprijzing van gewone of ongewone kollekte, schonk de Heere ons dat kapitaaltje. Het bedrag van f 1000 was nog wel van iemand, die geen lid onzer Kerk was, en dat wellicht ook nimmer zal worden. Daarom Broeders, die wijs is merkt die dingen. De Heere zegt er ons door: Ik heb de harten en de handen in mijne macht

en bestuur ze tot alles wat Ik wil. Daarom ook met dien nood op de knieën voor God. Hij kan en wil voor Zijne gemeente zorgen. Dat wij dat niet opgevat willen hebben zooals het soms door de dweepers wordt verstaan, zal elk lid der vergadering wel begrijpen. — Neen, wij betreden hier niet anders dan een weg, dien Gods woord heeft aangewezen: Bidt en werkt. Wij moeten God bidden dat Hij onze gemeenten leere milder bij te dragen dan zij tot dusver hebben gedaan.

Als elk lid onzer Kerk vier cent in een geheel jaar meer geeft dan hij gewoon was, dan maakt dat een bedrag uit van f 5764,96. De armste is daartoe zonder eenige opoffering best in staat. Wij vragen u broeders, zou dat bedrag boven de krachten onzer Kerk gaan? Immers neen? Als wij onze dure roeping verstonden, zou het dan noodig zijn om tot een soort kunstmiddel de toevlucht te nemen, om daardoor onze schoolkas te stijven? Ook die vraag moet immers ontkennend beantwoord worden?

En in onze circulaire van 12 April l.l. èn in wat op de Agenda voor deze Synode voorkomt, is reeds veel genoemd, waardoor onze schoolkas zou kunnen gebaat worden. Wij zullen u niet vermoeien met dat alles te herhalen. Alleen zouden wij het nog willen aanvullen met den wensch: dat een ieder onzer pogingen aanwende om meer abonnés te verkrijgen voor het weeklad »de Bazuin.» Zooals ieder weten zal: is dat een blad, hetwelk wordt uitgegeven geheel ten bate onzer Theol. School. Thans werpt het een aanzienlijk bedrag af, doch dat zou, bij eene vermeerdering van lezers, merkbaar kunnen toenemen. Het een met het ander wordt aan uwe biddende overweging en oordeel aanbevolen.

En nu een blik achterwaarts.

Het is alsof er de Heere voor gezorgd heeft, dat onze waarde broeder W. A. Kok (wees gezegend, Geliefde broeder! de Heere zij uw steun bij het klimmen uwer jaren!)

voordat deze Synode zitting had, zijn werkje in het licht gaf. Het is eene Camera obscura; onderwerp: eene Theol. School der Afgescheidene Kerk van dien tijd. — Aanschouwt! om de acht of veertien dagen komt de Docent zijne discipelen te Beilen of te Dwingelo onderwijzen. De studenten moeten elk op zijn beurt eens spreken over een tekst. Een der broederen zal preeken over Hand. 17: 30 en 31. De schets ter grootte van eens mans hand is in orde, en wordt door een anderen broeder zeer gunstig beoordeeld. De preek wordt gedaan en is in vijf minuten ten einde. De professor oordeelt en zegt: »Ja Kok, de preek was wel goed — maar gij hadt onder uw spreken de oogen gesloten en uwe handen

in den zak. Binnenkort ontvangt die broeder een beroep uit Ruinerwold. Traktement *f* 300 en vrije woning. — Vader en zoon hebben bij onderling overleg goedgevonden, met opoffering van tijdelijk voordeel en dus geheel om 's Heeren wil, dit beroep aantenemen. In April van 1842 werd onze broeder W. A. Kok bevestigd in den dienst. — Kort daarna werd hij die geen profeet, ook geen profetenzoon was, door eene provinciale vergadering tot Docent benoemd, die zich zeer spoedig omringd zag door zeventien studenten. — De konditien waren onder meer: Kollegiegeld, nihil; kostgeld *f* 1,50 per week.

Geliefde broeders, leden van deze vergadering! voelt gij geen snaar in uwe ziel trillen, bij het vernemen van zulke zaken?

Welt u geen traan uit het oog, wanneer gij het *toen* met *nu* gaat vergelijken? Zinkt gij niet in ootmoed voor uwen God neêr, als gij op de vraag: waren dat de grondleggers van de Theol. School te Kampen, met de geschiedenis in de hand, geen ander dan een toestemmend antwoord kunt verwachten? God geve dat wij het zien en blijven zien en het aan onze kinderen vertellen, wat groote daden de Heere, in weerwil onzer onwaardigheid, aan onze Kerk heeft willen verrichten. In Juni van het jaar 1854 en dus voor ruim 28 jaar zat alhier te Zwolle insgelijks eene Synode. Zij was het die tot oprichting van eene Theol. School te Kampen het besluit nam. Den 6 December van datzelfde jaar werd zij reeds geopend. Onder worstelen en strijd heeft de Heere haar staande gehouden en uitgebreid. Zoowel het getal der Docenten als der studenten is merkbaar vermeerderd.

De gemeente te Zwolle heeft, het zij tot hare eere gezegd, ruimschoots partij weten te trekken van het besluit, hetwelk in 1854 in de stad harer inwoning gevallen was.

Niet minder dan zeven jeugdige broeders uit haar midden zond zij naar Kampen om aldaar tot de dienst des Woords te worden opgeleid.

Vijftien broeders predikanten, die aan onze School voor het geheel of voor een gedeelte hunne opleiding genoten, zitten hier reeds als leden dezer vergadering, en hebben de plaatsen ingenomen van hen, die ten grave gingen, of vanwege hunne jaren niet meer konden dienen, of in Amerika of elders nog in den wijngaard des Heeren werkzaam zijn. Wat is er sedert 1854 veel voorgevallen, welk een grooten zegen heeft de Heere ons bereid!

Een ander geslacht is in dien tijd opgestaan, en geniet het voordeel van hetgeen te Zwolle voor 28 jaren besloten werd.

Wat is in dat tijdvak onze Kerk in haar geheel toegenomen ! De gemeente alhier predikt het ons luide : de Heere heeft ons, evenals zoovele andere gemeenten in ons Vaderland, merkbaar vooruit doen gaan. Wat heeft de Synode van 1854 met deze van 1882 ons veel te zeggen, niet minder dan :

Toen heeft men den moed gehad de dingen des Heeren met fierheid aan te vatten ; *nu* wordt ons gezegd : laat de School niet los, maar zoekt haar belang altijd en overal, zooveel gij kunt.

Toen heeft men aan den bouw van het Sion Gods gearheid, *nu* kunnen wij met eigen oogen aanschouwen, dat dit werk rijke vruchten heeft gedragen. Ook ons zal het zoo gaan. De Heere houdt getrouw zijn woord. Wat hier ook wissele of wijke, de trouw van onzen God zal stand houden. Erkennen we slechts Zijne liefde en ontferming aan ons bewezen. Het stemme ons tot waren ootmoed. Doet het dat niet, dan zullen wij in plaats van vooruit, achteruit gaan. Al winnen onze gemeenten in aantal en nemen zij toe in leden, al moeten onze kerken daarom worden vergroot, het zal in den grond der zaak geen bate afwerpen, indien zij niet opwast in de kennis en in de genade van den Heere Jezus.

Blijven wij daarom Eerw. Broeders ! immer gedachtig aan de Apostolische vermaning : » bewaar het pand u toebetrouwd » dan gaan wij een heerlijke toekomst te gemoet.

Welke toonen men ook buiten onze Kerk moge aanslaan, gaan wij slechts in de kracht des Heeren stillekens voort, doende wat de Heere ons zegt, zonder ophef, zonder rumoer. Jezus is aan onze zijde en zijne belofte : » Ziet ik ben met ulieden al de dagen tot aan de voleindiging der wereld » zal Hij zeker vervullen.

Bidden wij voor en arbeiden wij aan School en Kerk ; en de God van den hemel zal het ons doen gelukken.

Het Kollegie van Kuratoren heeft gesproken en eindigt met u enkele dichtregelen te doen hooren uit den liederenbundel » Stem en snaren » van het u bekend Gereformeerd traktaatgenootschap Filippus :

Christus Jezus ! Beeld des Vaders !
 Heer des levens ! Vorst der eer !
 Gij daaldet, om den mensch te redden,
 In den schoot der jonkvrouw neêr.
 Gij, Gij hebt den dood zijn prikkel,
 En der hel de zege ontroofd !
 Gij het hemelrijk ontsloten
 Voor de ziele die gelooft !

Gij zit neêr in 's Vaders glorie
 Aan des Vaders rechterhand,
 Tot Ge als Richter op de wolken
 Weerkeert, en de vierschaar spant.
 Hoor ons smeeken! sterk uw knechten,
 Die Gij vrijkocht met uw bloed!
 Tel ze bij uw heilgen, Heere!
 Die daar juichen aan uw voet!
 Worde uw erfdeel rijk gezegend!
 Worde Uw volk door U geleid.
 Red! regeer! behoud! behoed ze!
 Heer! tot in alle eeuwigheid!
 Daaglijks danken we U, o Koning!
 Door alle eeuwen heên als nu!
 Van jaar honderd tot jaar duizend
 Loven en verheffen we U!
 Wil op heden ons bewaren,
 Dat geen zonde ons struiklen doe!
 Heer, ontferm U! Heer erbarm U!
 Dek ons met uw vleuglen toe!
 Geef genade, naar de hope
 Die in onze zielen aâmt
 'k Heb op U gehoopt, mijn Heiland!
 Maak mij nimmermeer beschaamd!
 Amen!

God verhoore die bede om Zijns Naams wil! Hij zegene
 Kerk en School, en Hij stelle deze Synode tot een uitgebreiden
 zegen voor beiden.

Dat is de biddende wensch

Eerwaarde Broeders!

Van UEw. dienaars en broeders in den Heer,

Het Kollegie van Kuratoren der Theol. School.

Namens hetzelfde: Zijne Kommissie ad hoc,

ZWOLLE,

18 Augustus 1882.

J. F. BULENS.

M. VAN MINNEN.

Bijlage IV.

VERSLAG VAN DEN STAAT DER KAS VOOR DE
UITBREIDING DER THEOL. SCHOOL.

Eerwaarde Broeders!

Ten derden male staan we gereed om U verslag te geven van den staat der kas voor de »*uitbreiding der Theologische School.*»

Niets zou ons aangenamer zijn, dan U door buitengewoon gunstige cijfers te kunnen verrassen. Wij twijfelen echter, of wij dit dezen keer zullen kunnen. Natuurlijk zal het er veel van afhangen, hoe hoog men de raming gemaakt had. Die er op gerekend had, dat onze ontvangsten steeds zouden toenemen, vindt zich al vast teleurgesteld. Die meende, dat zij niet zouden achteruitgaan, moet ook nog op teleurstelling rekenen.

In ons vorig verslag op de Synode te Dordrecht rapporteerden we een ontvangst:

Aan jaarlijksche bijdragen van	f 6478.42	
Aan Giften in eens	» 640.63 ⁵	
Dat was te zamen	f 7119.05 ⁵	

Dat was toen over een tijdvak van twee jaar.

Onze tegenwoordige rekening gaat over drie jaar. Wanneer wij nu op dezelfde hoogte gebleven waren, dan moesten we nu aan jaarlijksche bijdragen en giften in eens hebben f 10,678.58.

Maar dat hebben we niet.

Wij ontvingen		
Aan jaarlijksche bijdragen	f 7280.93	
Aan giften in eens	» 675.62 ⁵	
Dat is te zamen	f 7956.55 ⁵	

Dat is dus f 2719,— minder dan we, naar de beide jaren, die vóór de Synode te Dordrecht zijn verlopen, moesten hebben.

Maar nog iets: Ons vorig verslag eindigde met ultimo Julij; het tegenwoordige met 8 Aug. En nu ontvingen we na ult. Julij nog f 332.55.

Strikt genomen behoort dus deze f 332.55 er niet bij; maar wanneer wij die van onze ontvangsten aftrekken, dan houden we over f 7624.00 en dan komen we eigenlijk eerst tot het juiste cijfer van onzen achteruitgang. En dan kunnen we zien

dat we in drie jaren tijds ook ruim *f* 3000.— met onze jaarlijksche bijdragen en giften in eens zijn achteruitgegaan.

Ik twijfel niet, of dit cijfer is grooter dan menigeen uwer verwacht had. Wat ons betreft, wij waren er eenigzints op voorbereid, en die onze adviezen, nu en dan aan het Curatorium gegeven, begreep en geloofde, kon er althans eenigerzins op voorbereid worden.

Wij zullen we trachten tot het eindcijfer onzer rekeningverantwoording te komen.

jaarl. bijdr. en giften in eens ad	<i>f</i> 7956.55 ⁵
» we aan interessen	» 4009.65
3 jaarl. bijdr., giften en interessen	<u><i>f</i> 11,966.20⁵</u>

van uitstaande kapitalen

f 500.—

WARTGERINK te Amsterdam
gelden, door ons voorge-
ting der schoolgebou-
verf- en schilderwerk

» 230.—

tig saldo waarmede
de Syn. v. Dordt

» 2645.44

» *f* 15,341.64⁵

terdam,
volge-

f 7532.02⁵

» *f* 1200.—

» 800.—

» 1000.—

» 291.85⁵

» *f* 10,823.88

» 291.85⁵

Totaal *f* 10,823.88

Wij sluiten dus onze rekening met een
Batig Saldo van

f 4517.76⁵

Hij zegene
en nitgebreiden

in den Heer,
er Theol. School.
Kommissie ad hoc,
J. F. BULENS.
M. VAN MINNEN.

Dit saldo is echter bezwaard met een schuldenlast van niet minder dan duizend gulden.

Van 10 aandeelen ad f 100.— der rentelooze leening, die uitgeloot zijn, werd tot hertoe nog geene uitbetaling gevraagd. Wat ons betreft, wij kunnen daarin berusten, maar wanneer de houders van die aandeelen dat niet kunnen, zijn wij tot uitbetalen gehouden en wordt onze kas dus f 1000.— armer.

Gaarne geven wij hierbij een overzicht van onze rentegevende fondsen.

Wij hebben op heden :			
Een Russ. Spoorwegaandeel.			
Een aandeel in de Amsterdamsche premieleening f 100.—			
Een eerste hypotheek ad f 15000.— rentende op			
1 Mei	} naar $4\frac{1}{2}$ %		
1 Nov.			
Een obligatie ad f 7000.— rentende		1 Mei	naar $4\frac{3}{4}$ %
Een id. » » 5000.— »		1 Mei	} » $4\frac{3}{4}$ %
		1 Nov.	
Een id. » » 800.— »		1 Febr.	» $4\frac{3}{4}$ %
Een id. » » 500.— »		1 Nov.	» $5\frac{0}{0}$
Een id. » » 300.— »		1 Mei	» $4\frac{3}{4}$ %

Ter eere der milde gevers mogen we niet onvermeld laten, dat wij bij gelegenheid van het 25-jarig jubelæum onzer School als feestgaven ontvangen 14 aandeelen ad f 100 in de rentelooze leening en later nog 3. Zoodat we sedert de laatste Synode niet minder dan 17 aandeelen ten geschenke ontvingen. Ruste 's Heeren zegen op deze en dergelijke bewijzen van belangstelling in onze Theologische School.

Nog meenen wij te moeten mededeelen, de volgende veranderingen van *Classikale Collectant-Correspondenten* sedert onze laatste Synode :

In de Classis *Vlaardingen* werd voor Ds. I. CONTANT, die vertrok, benoemd Ds. J. J. KOOPMANS te Stellendam.

Van de Classis *Enkhuizen* vertrok Ds. E. S. POSTMA, in zijne plaats benoemden wij Ds. H. G. DE JONGE te Enkhuizen.

In de Classis *Zwolle* verzocht en verkreeg Ds. J. BAVINCK zijn ontslag ; in zijne plaats benoemden wij Ds. J. N. LINDEBOOM te Ambt-Vollenhove.

Classis Holten werd vacant door het overlijden van Ds. J.

er zijn ook bij de weinig of niet gevers, waar we nog nooit wat van kregen of althans heel weinig.

't Is in elk geval niet zonder beteekenis, dat van de 370 Gemeenten onzer Kerk er 200 zijn die gedurende de laatste 3 jaren niets bijdroegen voor de uitbreiding. Wij weten, daaronder zijn zwakke en behoeftige Gemeenten, maar dat zijn ze niet alle.

Wij hebben ons al eens de vrijheid veroorloofd in de Bazuin van die Class. Coll. Correspondenten uit wier ressort we weinig of niets ontvingen, opgaven te vragen van de redenen wáárom hunne ressorten niet meer voor de uitbreiding opbragten, slechts van één ontvingen we eenig antwoord, maar wij moesten er bijvoegen: van hem ontvingen we lang niet het minst in jaarl. bijdragen.

Mogt het steeds meer gezien worden wat zegen onze Theol. School voor de Kerk is, en kan en moet zijn.

Dat al de leden onzer Kerk zich hunne roeping tegenover die School bewust mogen worden, en dat zij des zins en willens mogen zijn of worden aan die roeping te beantwoorden. Dan gaat onze Theologische School ongetwijfeld eene heerlijke toekomst tegemoet.

Ik eindig met de Synode mijnen opregten dank te betuigen voor het vertrouwen een zevental jaren in mij als Algemeen Thesaurier voor de uitbreiding der Theol. School gesteld. De bewustheid dat ik de Kerk met de vele werkzaamheden aan mijne taak verbonden een dienst deed — ware het dan ook op onvolmaakte wijze — sterkte mij dikwijls onder mijnen omvangrijken arbeid; ik wist, ik diende daarmee God. Ik dank Hem, dat Hij mij tot hiertoe sterkte, maar vraag van U, Mannen broeders! thans bescheiden, maar dringend mijn ontslag, en blijf als steeds

Uw Dw. medearbeider in 't werk onzes Heeren,

J. NEDERHOED.

GRAANSMA; zijn opvolger werd Ds. A. VAN APELDOORN JLz. te Holten.

Uit de Classis *Koevorden* vertrok Ds. F. BREITSMA; voor hem trad op Ds. G. H. ZAHN te Gees.

Uit de Classis *Franeker* vertrok Ds. P. W. H. ESKES, en Ds. J. BAKKER te Sexbierum volgde hem op.

Classis *Sneek* viel andermaal open door vertrek van Ds. A. v. D. SLUIJS; in zijne plaats werd benoemd Ds. S. T. GOSLINGA te Bolsward.

In de Classis *Leeuwarden* werd Ds. B. VELLEKOOP te Oenkerk de opvolger van Ds. J. H. v. D. LICHTÉ Jr. Uit de Classis *Enumatil* vertrok Ds. H. G. DE JONGE; in zijne plaats trad op Ds. M. HUMMELEN te Enumatil.

Classis *Appingedam* viel open door het overlijden van Ds. J. v. D. VEEN. Zijn opvolger werd Ds. L. MEIJERING te 't Zandt.

De Classis *Winschoten* werd vacant door het vertrek van Ds. L. HUMMELEN en werd wederom bezet door Ds. J. A. BULT te Meeden.

Zietdaar, Eerwaarde Broeders, u iets medegedeeld van onzen arbeid en de opbrengst er van voor onze Theologische School. Gaarne zouden wij gezien hebben, dat de vrucht van dezen onzen arbeid overvloediger geweest ware.

Wanneer gij straks den staat inziet, waar gij de opbrengst van iedere Gemeente en Classis afzonderlijk kunt nagaan, zult ge u misschien verwonderen, dat er nog zoovele en belangrijke deelen van onze kerk zijn, die zich tot hiertoe of weinig of in 't geheel niet leenen tot bevordering van de »Uitbreiding der Theol. School.» Gij zult zien, dat er drie Classen zijn van welke wij totaal niets ontvingen. Onderscheidene anderen, waarvan we weinig ontvingen.

Om echter billijk te zijn moeten wij opmerken, dat de Classe Hoogeveen, die niets bijdroeg, in der tijd 23 aandeelen nam in de rentelooze leening. Zoo ook Cl. Appingedam, vanwaar we maar weinig jaarl. bijdragen ontvingen, maar waar niet minder dan 61 aandeelen werden geplaatst.

't Is natuurlijk overbodig om in dit ons verslag eene schifting te maken tusschen Gemeente en Classe die veel, of weinig, of niets voor ons aanbragten.

Gij kunt later zelve alles nazien en vergelijken, en dan kan u blijken wanneer gij de verslagen van Utrecht en Dordrecht er bij naziet, dat tot de Classen, die in deze drie jaren weinig of niets aanbragten ook de zoodanigen behooren, die vroeger vrij wat bijdroegen. Eene Classe staat in 't Verslag van Utrecht voor f 451; eene andere voor ruim f 300, beide in twee jaar, en nu staan ze er zamen in 3 jaar nog voor geen f 10.—. Maar

ONTVANGSTEN

TEN BEHOEVE VAN DE
UITBREIDING DER THEOLOGISCHE SCHOOL.
1879-1882.

CLASSES.	GEMEENTEN.	JAARL. BIJDR.	GIFTEN IN EENS.	TOTAAL.
GRONINGEN.	Groningen	206		206
	Bedum	240		240
	Thezinge	76		76
	Ten Boer	60		60
	Zuidbroek	15		15
	Sappemeer	81 50		81 50
	Kielwindeweer	107		107
	Haren	76	6	82
	Aduard	13 50		13 50
	Ezinge	155 50		155 50
	Sauwert	30		30
			1060 50	6
ENUMATIL.	Enumatil	87 50		87 50
	Stroobos	68		68
	Grootegast	12 50		12 50
	Oldekerk	75		75
	Marum			
	Zevenhuizen			
	Oldehove			
	Niezijl	105		105
	Leek	72		72
	Hoogkerk			
	Zuidhorn			
	Koornhorn			
		420		420
WARFFUM.	Uithuistern. (O. G.)	5		5
	Uithuistern. (W. G.)	51	17 60	68 60
	Uithuizen	15		15
	Middelstum	240	10	250
	Warffum			
	Baflo	60		60
	Winsum	25	6 44	31 44
	Pieterburen	20		20
	Leens	75		75
	Utrum	50		50
Houwerzijl				
		541	34 04	575 04

CLASSES.	GEMEENTEN.	JAARL. BIJDR.	GIFTEN IN EENS.	TOTAAL.
APPINGEDAM.	Appingedam			
	Delfzijl	30		30
	Garrelsweer			
	't Schild			
	Ten Post			
	Schildwolde			
	Siddeburen			
	Stedum			
	't Zandt			
	Spijk			
	Woldendorp			
Bierum				
		<u>30</u>		<u>30</u>
STADS- KANAAL.	Nieuwe Pekela	91 25	1	92 25
	Onstwedde	15	18	33
	Sellingen	37 50		37 50
	Onstwedder Mussel			
	Stadsmusselkanaal			
	Stadskanaal	5	5	10
	Wildervank	49		49
	Weerdingemond			
	<u>197 75</u>	<u>24</u>	<u>221 75</u>	
WINSCHOTEN.	Winschoten			
	Oude Pekela			
	Veendam	6	4	10
	Meeden			
	Scheemda	8 50		8 50
	Midwolde			
	Nieuw Beerta			
	<u>14 50</u>	<u>4</u>	<u>18 50</u>	
LEEU- WARDEN.	Leeuwarden	5		5
	Hallum	28		28
	Marrum	10		10
	Oenkerk	19		19
	Boxum	42	4 50	46 50
	Suawoude	5	2	7
	Britsum	42		42
	Stiens	8		8
	Hijum c. a.	9 25		9 25
	Wirdum			
	<u>168 25</u>	<u>6 50</u>	<u>174 75</u>	

CLASSES.	GEMEENTEN.	JAARL. BIJDR.	GIFTEN IN EENS.	TOTAAL.
DOKKUM.	Ferwerd		8 33 ^s	8 33 ^s
	Wanswerd			
	Blija			
	Dokkum			
	Driessum			
	Murmerwoude			
	Burum	5		5
	Lioessens			
	Hollum op Ameland			
	Kollum			
	Holwerd			
		<u>5</u>	<u>8 33^s</u>	<u>13 33^s</u>
DROGEHAM.	Bergum	36		36
	Drachten	72		72
	Drogeham	7 50		7 50
	Oudega	79 50		79 50
	Surhuisterveen	11		11
	Westergeest	6		6
	Ureterp	26		26
	Veenwoudsterwal	11		11
	Rottevalle	17 50		17 50
			<u>266 50</u>	<u>266 50</u>
HEERENVEEN.	Heerenveen			
	Joure			
	Mildam	70 50		70 50
	Lippenhuizen			
	Duurswoude			
	Oldeboorn			
	Terwispel			
	Donkerbroek			
	Haulerwijk			
	Idskenhuizen			
Wolvega	4 50		4 50	
		<u>75</u>	<u>75</u>	
SNEEK.	Sneek	135		135
	Scharnegoutum			
	Bolsward	113 50		113 50
	Workum			
	Koudum	146 75		146 75
	Hindeloopen			
	Lemmer			
	Makkum			
Echten				
		<u>395 25</u>	<u>395 25</u>	

CLASSES.	GEMEENTEN.	JAARL. BIJDR.	GIFTEN IN EENS.	TOTAAL.
FRANEKER.	Franeker	42		42
	Harlingen	25		25
	Sexbierum			
	Minnertsga			
	Arum			
	Beetgum			
	St. Anna Parochie	10		10
		<u>77</u>		<u>77</u>
HOOGEVEEN.	Meppel			
	Nijeveen			
	Ruinerw. en Koekange			
	Dedemsvaart			
	Hoogeveen			
	Zuidwolde			
	Hollandscheveld			
ASSEN.	Assen	2 50		2 50
	Smilde	35		35
	Norg			
	Appelscha	24		24
	Roden	67 25		67 25
	Een	31 25		31 25
	Borger	2 50		2 50
	Gasselter-Nijveen	15	9 50	24 50
	Vries	57 50		57 50
		<u>235</u>	<u>9 50</u>	<u>244 50</u>
KOEVORDEN.	Coevorden	17	4 50	21 50
	Emmen			
	Aalden	15	24 50	39 50
	Gees	44 75	2	46 75
	Schoonebeek			
	Nieuw Amsterdam			
	Schoonoord			
	Sleen		30	30
	<u>76 75</u>	<u>61</u>	<u>137 75</u>	
BEILEN.	Beilen	24		24
	Westerbork			
	Diever	110		110
	Dwingelo	173 50		173 50
	Hijken			
	<u>307 50</u>		<u>307 50</u>	

CLASSES.	GEMEENTEN.	JAARL. BIJDR.	GIFTEN IN EENS.	TOTAAL.
ZWOLLE.	Zwolle	115 50		115 50
	Kampen	10		10
	Kamperveen			
	Genemuiden	40 50		40 50
	Ambt Vollenhove			
	Hasselt			
	Steenwijk			
	Staphorst			
	Rouveen			
	Langeslag			
	Zwartsluis	20		20
Zalk	46 50		46 50	
	<u>232 50</u>		<u>232 50</u>	
HOLTEN.	Deventer	6		6
	Holten			
	Enter	9		9
	Vriezenveen	9		9
	Almelo	10		10
	Enschede	4		4
	Rijssen	15 50		15 50
	Borne			
	Nijverdal			
		<u>53 50</u>		<u>53 50</u>
OMMEN.	Ommen	16		16
	Heemse	23 50		23 50
	Den Ham	17		17
	Dalfsen	4 75		4 75
	Nieuw Leusen			
	Lutten a/d Dedemsv.	26		26
	Vroomshoop	24		24
	Lemelerveld			
	Bergentheim			
	<u>111 25</u>		<u>111 25</u>	
ARNHEM.	Arnhem	9	2 50	11 50
	Velp	51		51
	Tiel	62 50		62 50
	Veenendaal	2 50		2 50
	Beekbergen	28 50		28 50
	Renswoude			
	Lunteren	3 50		3 50
	Culemborg			
		<u>157</u>	<u>2 50</u>	<u>159 50</u>

CLASSES.	GEMEENTEN.	JAARL. BIJDR.	GIFTEN IN EENS.	TOTAAL.
VARSEVELD.	Varsseveld	79		79
	Aalten	31	10	41
	Winterswijk	26		26
	Geesteren			
	Zutfen	10		10
	Doesburg			
	Barchem			
		<u>146</u>	<u>10</u>	<u>156</u>
HATTEM.	Hattem	2		2
	Wezep	7		7
	Heerde	4		4
	Twello			
	Apeldoorn	19		19
	Elburg			
	Wapenvelde			
		<u>32</u>		<u>32</u>
UTRECHT.	Utrecht			
	Oud Loosdrecht			
	Hilversum			
	Kockengen			
	Breukelen			
	Baambrugge			
	Westbroek			
	Woerden			
	Lopik			
AMERSFOORT.	Amersfoort	12	50	12 50
	Bunschoten	122	92	122 92
	Nijkerk	1	70	1 70
	Zeist		2 50	2 50
	Scherpenzeel			
	Putten	4	20	4 20
	Harderwijk			
	Baarn			
		<u>141</u>	<u>32</u>	<u>143 82</u>

CLASSES.	GEMEENTEN.	JAARL.		GIFTEN		TOTAAL.	
		BIJDR.		IN EENS.			
AMSTERDAM.	Amsterdam			205	50	205	50
	Uithoorn						
	Haarlemm. O. Z.						
	Weesp						
	Edam						
	's Graveland						
	Amstelveen						
	Naarden						
	Huizen						
	Zaandam	31		5	25	36	25
	Wormerveer						
Landsmeer	26	50			26	50	
Ouderkerk a/d Amstel							
		<u>57</u>	<u>50</u>	<u>210</u>	<u>75</u>	<u>268</u>	<u>25</u>
HAARLEM.	Alkmaar						
	Broek op Langedijk	46	15			46	15
	den Helder						
	Texel (Oostereind)						
	Anna Powlona Polder						
	Dirkshorn c. a.						
	Schagerbrug						
	Haarlem (Ged. O. gr.)	5				5	
	Haarlem (Kl. Heiligl.)						
	Nieuw Vennip						
Hoofddorp							
Beverwijk							
		<u>51</u>	<u>15</u>			<u>51</u>	<u>15</u>
ENKHUIZEN.	Enkhuizen	26				26	
	Andijk			2	50	2	50
	Medemblik	9	50			9	50
	Opperdoes	36				36	
	Urk	60				60	
		<u>131</u>	<u>50</u>	<u>2</u>	<u>50</u>	<u>134</u>	

CLASSES.	GEMEENTEN.	JAARL. BIJDR.	GIFTEN IN EENS.	TOTAAL.
LEIDEN.	Leiden (Hooi- en Hee- rengracht)	184 50		184 50
	Rhijnsburg			
	Bodegraven	19		19
	Boskoop	7 50		7 50
	Katwijk a/Zee	15 50		15 50
	Noordwijk Buiten			
	Sassenheim	30	17 50	47 50
	Alphen a/Rhijn	30		30
	Waddinxveen	6 50		6 50
	Hazerswoude	27		27
	Hillegom			
	Oude Wetering	4 50	5	9 50
	<u>324 50</u>	<u>22 50</u>	<u>347</u>	
DELFT.	Delft			
	den Haag (Nobel- en Wagenstraat)			
	Schiedam	209 50		209 50
	de Lier	10		10
	Maasland			
	Naaldwijk			
	Zegwaard			
	's Gravesande			
	Maassluis			
Monster				
Scheveningen				
	<u>219 50</u>		<u>219 50</u>	
ROTTERDAM.	Rotterdam	232	114 50	346 50
	Schoonhoven	8		8
	Gouda	39 50	1	40 50
	Pernis			
	Hoogvliet	2 50		2 50
	Katendrecht	2 50		2 50
	Bergambacht			
	Blijswijk			
	Rhoon	15		15
	Bolnes			
	<u>299 50</u>	<u>115 50</u>	<u>415</u>	

CLASSES.	GEMEENTEN.	JAARL. BIJDR.	GIFTEN IN EENS.	TOTAAL.
DORDRECHT.	Dordrecht	20		20
	Giessendam	2 50		2 50
	Sliedrecht	8		8
	Alblasserdam			
	Oost Barendrecht			
	West Barendrecht			
	Heerjansdam			
	Puttershoek 's Gravendeel			
		30 50		30 50
VLAARDINGEN.	Vlaardingen	30		30
	Spijkensisse			
	Zuid Beijerland			
	Oud Beijerland			
	Rozenburg			
	Middelharnis			
	Stellendam			
	Westmaas			
	Brielle			
	Hellevoetsluis			
		30		30
GORINCHEM.	Gorinchem	63		63
	Leerdam			
	Noordeloos			
	Langerak			
	Herwijnen			
	Gameren			
	Hardinxveld	20		20
	Vuren			
	Poederroijen			
	Zuilichem			
	Well			
		83		83
WALCHEREN.	Middelburg (P. S.)	32 50		32 50
	Middelburg (L. D.)	107		107
	Serooskerke	37 50		37 50
	Vlissingen			
	Meliskerke			
	Veere			
	Domburg			
	Kamperland Schoondijke			
		177		177

CLASSES.	GEMEENTEN.	JAARL. BIJDR.	GIFTEN IN EENS.	TOTAAL.
GOES.	Goes	200	25	225
	Nieuwedorp	200		200
	Wolfaartsdijk	59 05		59 05
	Baarland	19 66		19 66
	Heinskeszand	7 50		7 50
	Ter Neuzen	195		195
	Axel	190		190
	Zaamslag	80	5	85
		<u>951 21</u>	<u>30</u>	<u>981 21</u>
ZIERIKZEE.	Zierikzee		100	100
	Haamstede			
	Oosterland op Duive- land			
	Bruinisse			
	Colijnsplaat			
	Wissekerke			
	Geertsdijke			
	Scharendijke			
	Brouwershaven			
Anna Jacoba Polder				
		<u>100</u>	<u>100</u>	
BERGEN OP ZOOM.	Bergen op Zoom	1		1
	Biezelinge	29		29
	Krabbendijke	25		25
	Rilland en Bath			
	Kruiningen	59		59
	Oud Vossemeer	3		3
	Tholen			
	Yerseke	39 50		39 50
	St. Martensdijk			
	St. Philipsland	3		3
	<u>159 50</u>		<u>159 50</u>	
GENDEREN.	's Hertogenbosch			
	Heusden	10		10
	Genderen		20	20
	Meeuwen			
	Dussen	7 50		7 50
	Vrijhoeve Capelle	5		5
	's Gravemoer			
Tilburg				
	<u>22 50</u>	<u>20</u>	<u>42 50</u>	

CLASSES.	GEMEENTEN.	JAARL. BIJDR.	GIFTEN IN EENS.	TOTAAL.
ALMKERK.	Nieuwendijk			
	Almkerk			
	Waardhuizen			
	Andel c. a.			
	Veen			
	Werkendam		6	6
	Sleenwijk			
KLUNDERT.			6	6
	Zevenbergen			
	Klundert			
	Dinteloord			

R E C A P I T U L A T I E.

PROVIN- CIEN.	CLASSES.	JAARL.		GIFTEN		TOTAAL.		TOTAAL VAN IEDERE PROV.					
		BIJDRA- GEN.		IN EENS.				Jaarl. Bijdrag.	Giften in eens.	TOTAAL.			
GRONIN- GEN.	Groningen	1060	50	6		1066	50	2263	75	68	04	2331	79
	Enumatil	420				420							
	Warffum	541		34	04	575	04						
	Appingedam	30				30							
	Stadskanaal	197	75	24		221	75						
Winschoten	14	50	4		18	50							
FRIES- LAND.	Leeuwarden	168	25	6	50	174	75	987		14	83 ⁵	1001	83 ⁴
	Dokkum	5		8	33 ⁵	13	33 ⁵						
	Drogeham	266	50			266	50						
	Heerenveen	75				75							
	Sneek	395	25			395	25						
	Franeker	77				77							
DREN- THE.	Hoogeveen							619	25	70	50	689	75
	Assen	235		9	50	244	50						
	Koevorden	76	75	61		137	75						
OVER- IJSSSEL.	Beilen	307	50			307	50	397	25			397	25
	Zwolle	232	50			232	50						
	Holten	53	50			53	50						
GELDER- LAND.	Ommen	111	25			111	25	335		12	50	347	50
	Arnhem	157		2	50	159	50						
	Varsseveld	146		10		156							
UTRECHT.	Hattem	32				32		141	32	2	50	143	82
	Utrecht	141	32	2	50	143	82						
NOORD- HOLLAND	Amersfoort							240	15	213	25	453	40
	Amsterdam	57	50	210	75	268	25						
	Haarlem	51	15			51	15						
ZUID- HOLLAND	Enkhuizen	131	50	2	50	134		987		138		1125	
	Leiden	324	50	22	50	347	50						
	Delft	219	50			219	50						
	Rotterdam	299	50	115	50	415							
	Dordrecht	30	50			30	50						
	Vlaardingén	30				30							
Gorinchem	83				83								
ZEELAND.	Walcheren	177				177		1287	71	130		1417	71
	Goes	951	21	30		981	21						
	Zierikzee			100		100							
	Berg. op Zoom	159	50			159	50						
NOORD- BRABANT		22	50	20		42	50	22	50	26		48	50
	Genderen			6		6							
	Almkerk												
	Klundert												
		7280	93	675	62 ⁵	7956	55 ⁵	7280	93	675	62 ⁵	7956	55 ⁵

Middelstum, 10 Aug. 1882.

Nagezien en in orde bevonden :

Zwolle, 17 Aug. '82.

J. NEDERHOED, Alg. Thes.

De Commissie ad hoc,

Js. VAN DER LINDEN.

B. H. BLANKENBERG.

PH. W. H. ESKES.

Bijlage V.

VERSLAG DER ALGEMEENE ZENDINGSCOMMISSIE.

*Aan de Eerw. Synode der
Christelijke Gereformeerde Kerk,
vergaderd te Zwolle 15 Aug.
vv. 1882.*

Eerwaarde en geliefde vaders en broeders!

Sints de vorige Synode heeft onze Zending een belangrijke geschiedenis achter zich en — van groot gewicht zal deze Synode zelve voor haar wezen.

In het verslag aan de vorige Synode konden wij nog mededeelen wat eenige dagen tevoren gedaan en besloten was. Omreden de Synode nu weder om de 3 jaren samenkomt, is de Commissie teruggekeerd tot de vroegere gewoonte om elk jaar een verslag aan de Gemeenten te zenden. Daarom behoeven wij thans niet alles mede te deelen; het meeste is reeds lang bekend; uit het verslag over 1880, ten vorige jare rondgezonden, en uit de mededeelingen van '81 en '82 in de bladen. Verwijzing daarnaar nu en dan zal voldoende zijn.

Binnen eenige dagen verschijnt het Verslag over '81, dat gereed is de pers te verlaten. Wij dienen u *eerst* met een herinnering van eenige meest belangrijke feiten en besluiten; *daarna* met voorstellen en vragen om raad.

Uwe Commissie voor de Zending onder de Heidenen is, sints de vorige Synode, 6 maal vergaderd geweest. *Tweemaal* in '80; in *Jan.* te *Leiden*; in *Aug.* te *Amsterdam*. *Tweemaal* in '81; in *Juni* te *Apeldoorn*; in *Nov.* te *Groningen*. Dit jaar, in *Juni* te *Meppel*, en *Woensdag* j.l. alhier. Tegelijk met de *Jaarvergadering*, die nu geregeld in de laatste week van *Juni* gehouden wordt, heeft telken jare een Zendingdag ons gelegenheid gegeven tot openlijke bespreking van de onderscheidene behoeften en belangen der Zending in 't gemeen en van die onzer Kerk in het bijzonder. Zoowel de Zendingdag als de jaarvergadering, die ten deele ook publiek is; en evenzeer het houden dier samenkomsten op verschillende plaatsen, in den boezem der Gemeente, met wie vooraf in een bidstond 's Heeren zegen wordt afgesmeekt — zoowel het een als het ander heeft merkbaar bijgedragen tot opwekking en versterking der kennis van en der liefde tot de Zending. Alle Gemeenten, in wier midden de Zdc. vergaderd is geweest, hebben door

milde gastvrijheid, en sommige ook door opkomst in grooten getale, getoond het zich een voorrecht en eere te achten de broederen te ontvangen en met liefde te dienen. Ook de Staat van Ontvangsten, vooral van het laatste jaar, en van dit jaar tot nu toe, bewijst dat de Zending allengs dieper gaat wortelen in het hart der Gemeente. Broeders, dat verblijdt en bemoedigt ons en zeker u allen.

Op de Verg. te *Leiden* heeft de Comm., na alle inlichtingen te hebben overwogen, SOERABAYA gekozen als standplaats voor zendeling DELFOS. Deze broeder heeft, door omstandigheden, van de vergunning om nog een jaar in Edinburgh te studeeren, geen gebruik gemaakt, maar een tijd lang, niet zonder merkbaren zegen, onderscheidene Gemeenten bezocht, om in prediking en gebeden haar te dienen tot opwekking der liefde en des ijvers voor de Evangelieverkondiging onder de Heidenen. In Oct. '80 zijn br. DELFOS en gade naar *Soerabaya* vertrokken, onder de veilige hoede des Heeren.

Ook heeft de Commissie toen het u bekende besluit genomen in zake de al of niet vereenigbaarheid van het ambt van Zending-direktor met het lidmaatschap der Tweede Kamer, door Leiden's Kiezers aan Ds. DONNER aangeboden. Zie Verslag '80, bl. 13 — 17.

Uit latere verklaringen van den Direktor is der Commissie niet de noodzakelijkheid gebleken om op dat besluit terug te komen.

De Verg. te *Amsterdam* nam het niet onbelangrijk besluit om uit het *Bewijs van Uitzending en Verbinding* onzer Zending-leeraren te schrappen: de bepaling dat zij een bepaalden tijd onze Zending moeten dienen, op straffe van terugbetaling der kosten van opleiding enz. De beweegredenen voor dit besluit, dat ook voor br. HAAN geldt, alsmede hoe dat Bewijs en de Akte van Aanstelling thans luidt, en in 't vervolg luiden zal, heeft het Verslag van '80 reeds medegedeeld. Zie bl. 33, art. 17 en Bijl. III en IV, Verslag '80.

In '80 zijn de proef-kweekelingen BOLWIJN en VELTMAN aangenomen tot kweekelingen, doch moest de proefkweekeling G. DEKKER worden losgelaten; omreden de Zdc. in hem niet het eerste vereischte voor een zendeling kon ontdekken.

In '81 zijn de kweekelingen alle, volgens de bepaling van het Reglement, onderzocht. Toen is de kweekeling HUIJSING ter uitzending bekwaam verklaard.

Op de onlangs gehouden Jaarverg. zag de Commissie zich tot hare droefheid genoopt, om gezondheidsredenen, die althans voor de Zending dezen ijverigen en hoopgevenden jongeling ongeschikt maken, br. VELTMAN los te laten. Teleurstellingen,

waardoor de Heere zeker wel ons geloof en onze liefde beproeft, doch ons voorzeker niet ontmoedigen of tot stilstand brengen wil. Geve God aan de Kerk genade om vreedzame vruchten der gerechtigheid van deze kastijding te oogsten!

De Jaarverg. van '80 regelde de examina, o. a. door elken broeder zijn vakken aan te wijzen. Op elke vergadering werd de verdere opleiding, in overleg met den Direktor, en na advies van de Docenten-commissie, die ons trouw bezocht, geregeld.

Ook deze bijzonderheden zijn in de verslagen medegedeeld.

Het nieuwe besluit aangaande de uitgave en toezending van het jaarlijksch verslag aan predikanten en kerkeraden, is u ook bekend; evenzeer de uitgave van het maandblad onzer Zending »Het Mosterdzaad." Beide werken merkelijk mede tot bevordering van de Zendingsliefde. Van »Het Mosterdzaad," worden nu reeds 7000 ex. geplaatst.

De vraag: *hoe te handelen met kinderen of volwassenen, door Zendingen van Vereenigingen, en andere personen, gedoopt?* waarover br. HAAN meermalen met de Zdc. heeft gecorrespondeerd; is door deze Synode reeds behandeld, en behoeft dus in dit rapport slechts vermeld te worden.

Het besluit der vorige Synode betreffende de gelden voor een *Christ. School te Batavia* is uitgevoerd; het grootste gedeelte daarvan is aan de Zendingskas geschonken.

De intrekking van het mandaat der *Comm. ad hoc* stelde br. HAAN zeer te leur, die een *Christ. School* voor m. u. l. onderwijs voor kinderen van Europeanen en Chineezzen zeer wenschelijk, ja noodig acht, ook in 't belang der Zending. De Zdc. heeft daaromtrent geen voorstel. Zij heeft echter dezer dagen een schrijven over deze zaak ontvangen van br. HAAN en andere belangstellenden te Batavia. De Commissie is bereid deze missive ter kennis van de Synode te brengen, met haar advies.

Door het overlijden van onzen hooggeschatten Penningmeester, onzen vader en broeder Ds. DE MOEN, was de Zdc. genoodzaakt in deze vacature te voorzien. Dat de Zdc. daarover met de Curatoren heeft gecorrespondeerd en wat verder geschied is, heeft het Verslag van '80, bl. 8 en 9, en 35, medegedeeld. De Zdc. oordeelde het wenschelijk een afzonderlijken Penningmeester te hebben. Als voorloopigen Penningmeester heeft zij aangesteld den zoon van Ds. DE MOEN, over wiens arbeid zij alle reden van tevredenheid heeft. Om aan alle onzekerheid een einde te maken, stelt zij aan de Synode voor, art. 3 Regl. nader te verklaren; en, ingeval de

Synode oordeelt dat in dit artikel eenig bezwaar is tegen het benoemen van een afzonderlijken Penningmeester voor de Zending, dán is haar dringend verzoek het artikel zóó te wijzigen dat het bezwaar wegvale.

Aangaande onzen Zending-leeraar E. HAAN mogen wij herinneren en mededeelen dat hij niet ongezegend werkt; door prediking, scholen, bezoek alsmede door de pers; zoowel onder en voor inlanders als Europeanen en Indo-Europeanen. Deze broeder en zijne gade gevoelen echter allengs meer behoefte aan een tijd van rust. De Commissie heeft geoordeeld hun dit verzoek niet te mogen weigeren; zoowel het belang der Zending als het hunne brengt dit mede. Zij heeft hun daarom vergunning gegeven om in het volgende jaar terug te komen, voor eenigen tijd; liefst in het laatste des jaars, doch, als het bepaald noodig mocht worden, in het voorjaar. Met het oog op br. HUIJSING, die, vóór hij br. HAAN vervangen kan, wel eenigen tijd met hem en onder zijne voorlichting te Batavia dient te arbeiden, wenschen wij zeer dat br. HAAN tot het najaar van '83 zal kunnen blijven. Hoe gaarne de Zdc. br. HUIJSING ook, volgens zijn verzoek, rechtstreeks onder de Heidenen zou zenden, zij kon niet anders dan besluiten, althans voorloopig hem te Batavia te plaatsen; omdat anders de bij aanvang gevestigde en gezegende post te Kwitang eerlang zou ledig staan.

De uitzending van dien broeder is vertraagd door de omstandigheid dat hij nog ongehuwd is. De Comm. besloot in hare verg. te Groningen, dat br. HUIJSING niet zoude moge heengaan vóór hij gehuwd ware. Hoewel die broeder nog ongehuwd is en de bezwaren blijven, die tot het genoemd besluit hebben geleid, oordeelde de Zdc. toch, in hare verg. onlangs te Meppel, tot de uitzending te moeten overgaan. Hoewel br. Hs. in vele Gemeenten bidstonden heeft geleid voor de Zending en circa f 4000 verzameld, acht de Zdc. evenwel dat een langer verblijf door het doel zijner opleiding en den toestand te Batavia verboden wordt. Zoo de Heere wil, zal hij, tenzij bijzondere omstandigheden hierin verandering mochten brengen, 3 Oct. a.s. vertrekken. Zijn traktement is bepaald op f 2000.

Dat br. *Delfos* door de Ind. Regeering, na lang wachten, waarin kerkelijke invloeden niet zijn te miskennen, als zendingleeraar is toegelaten, is u bekend. Ook dat hij den arbeid heeft aangevangen. Onlangs heeft ook de stichting eener kleine Gemeente te Soerabaya, na correspondentie met de Zdc. over hare organisatie, haar beslag gekregen; zoodat de C. G. Kerk

thans 2 Gemeenten in O. Indië heeft. Hij werkt bij aanvang met zegen, en voedt de hoop dat *Soerabaya* blijken zal een goede keuze te zijn geweest voor een Zendingspost onzer Kerk. Zijne gezondheid is echter niet zeer gunstig; ook die zijner echtgenooten laat te wenschen over. Volgens zijn laatsten brief, dezer dagen ontvangen, is hem een reis naar en verblijf op de bergen door den geneesheer als dringend noodig aangeraden. In 't begin dezer maand hoopte hij te *Soerabaya* terug te kunnen zijn. Zij de Heere dien broeder en zijne gade nabij, opdat zij naar lichaam en ziel tot den gewichtvollen arbeid in het heete Oosten bekwaam mogen wezen en blijven!

Namens den Kerkeraad der Gemeente te *Kwitang* hebben wij een verzoek aan de Synode over te leggen om *rechtspersoonlijkheid* voor die Gemeente bij de Regeering te mogen aanvragen. Gaarne willen we de Synode ook dienen met ons advies.

Ook zou deze onze Zendingsgemeente te Batavia gaarne in het bezit komen van een *steenen kerkje*, daar haar bamboesgebouwtje oud en ongeschikt wordt. De Zendingscommissie is na rijp beraad tot het besluit gekomen: van de Synode een voorloopig mandaat tot het bouwen daarvan te vragen, tot een bedrag van ongeveer f 6000, indien het beslist noodig blijkt en de vereischte gelden bijeenverzameld kunnen worden.

De eenige zoon van wijlen den zendeling VAN GENNIP, die nog steeds f 40 's jaars ondersteuning genoot, is ten vorigen jare in den ouderdom van 17 j. overleden. Volgens getuigenis van familieleden, bij wie hij tehuis was, heeft de Vader der weezen Zijne genade aan hem verheerlijkt, en is hij in de hope des eeuwigen levens ontslapen.

Wat de *Zendingskas* aangaat, mogen wij vele goede dingen vermelden, die ons bewijzen dat onze Zending door den Heere gezegend wordt en allengs ruimer plaats krijgt in het hart der Gemeenten; ook in het hart van broeders en zusters in Amerika, en zelfs van Zendingsvrienden in Nederland, die niet tot onze Kerk behooren.

In '79 was het saldo f 6957.89.

In '80 was wel het saldo tot f 734.54 geslonken, doch de Zendingskas niet achteruitgegaan. Immers, f 4000.— was uitgegeven aan Effecten N. W. schuld, die dus ons vaste kapitaal vergrootten; daarbij was voor uitrusting en uitzending en eersten tijd van verblijf aan br. DELFOS en gade besteed f 3610.66¹/₂; een meerdere uitgaaf dus van f 7610.66¹/₂, d. i.

f 652.76¹/₂ meer dan het saldo van '79 ; hierbij het saldo van '80 gerekend, groot f 734.54, geeft een meerdere inkomst in '80 van f 1587.30¹/₂.

Het saldo van '81, dat in het op de pers zijnde Verslag over '81 met eenige dagen ter algemeene kennis gebracht wordt, bedraagt f 3635.99¹/₂. Daarvan moet echter afgetrokken worden het bedrag van het saldo '80, en de opbrengst van een verkocht effect, ad f 950.37¹/₂, te zamen f 1684.91¹/₂ ; dit wijst een vooruitgang aan in '81 van f 1951.08.

Dit jaar zal het cijfer der ontvangsten zeer gunstig zijn. Meer dan f 3000 van de kollekten bij de bidstonden, door br. HUYSSING geleid, komen op den Staat van dit jaar. Daarbij wellicht ook een gedeelte der opbrengst van het Maandblad. De Pinksterkollekte bedroeg in Juni reeds f 4 à 5000.

Bij de ontvangsten van '81 zijn gerekend f 2246.00, ons toegezonden door de *Holl. Chr. Ger. Kerk* in Amerika ; f 246 hiervan voor de Bijbelverspreiding onder de Heidenen bestemd, waaromtrent de Zdc. aan de Zendingleeraren advies heeft gevraagd. Dit jaar heeft die Kerk ons weder f 1500 gezonden, en later is nog f 200 ingekomen. Een correspondentie over de vraag, of wij aan die Kerk een zelfstandig aandeel in onze Zending zouden kunnen afstaan, heeft geleid tot het besluit harer Synode, ons door hare afgevaardigden in de verg. van Woensd. av. medegedeeld : om, vooreerst althans, voort te gaan al de gelden, die voor de Zending inkomen en gekollekteerd worden, aan uwe Zendingscommissie toe te vertrouwen, opdat die ze naar haar beste weten, niet kapitaliseere, maar gebruike in het, ook door die Kerk zoo heerlijk en noodig geachte, werk der verkondiging van het Evangelie der genade in de Heidenlanden.

Deze bewijzen van liefde tot de Zending en van vertrouwen in de Zendingscommissie zijn ons tot niet geringe bemoediging en tot zeer welkomen steun. Ook komt het besluit der Amerikaansche broederen ons zeer doelmatig voor, met het oog op den Zendingsarbeid zelven, daar de verzorging en leiding door anderen van een takje onzer Zending allicht eenige moeilijkheid zou met zich brengen.

Ongetwijfeld spreken wij ook naar het hart der Synode, als wij deze Zusterkerk, wier afgevaardigden we thans in Uw midden mogen zien, openlijk dankzeggen, en haar den rijken zegen van onzen éénen God en Vader en Jezus Christus, den Heere, in de krachtige werking des Heiligen Geestes toebidden.

Ook uit de eerste Gemeente der *Ref. Church* te *Holland*,

Mich. N. Am., ontvingen wij eene aangename tijding. Eene zuster in die Gemeente liet ons weten dat zij voornemens was onze Zending in haar testament te gedenken. Onder dankzegging voor dit goede en ons verblijdend plan, hebben wij hare desbetreffende vraag beantwoord met de kennisgeving, dat bedoeld legaat behoort beschreven te worden op naam van de *Zendingscommissie der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland*.

In de laatstgeh. vergadering werden wij nogmaals verrast door een onverwachten steun voor onze Zendingskas. Een broeder der Gemeente te *Giesendam* deelde ons mede dat een vriend der Zending aldaar, niet tot de C. G. Kerk behorende, de som van *duizend gulden* ter onzer beschikking stelde, onder voorwaarde dat, zoolang hij of zijne echtgenoot leeft, jaarlijks 5 pc. van dit kapitaal aan hem of haar worde uitgekeerd. Met dankzegging aan den milden gever heeft Uwe Commissie die som, onder genoemde voorwaarde, reeds in ontvangst genomen.

Geloofd zij de Heere God, die aldus toont ook onze geldelijke behoeften te kennen en van alle zijden hulpe te kunnen en willen verschaffen, ook vanwaar wij zulks niet durven verwachten!

De Vereenigen »JACHIN'' en »FILIPPUS'' hebben ook nu weder ons bereidwillig gediend met vele *gratis-ex.* van door haar uitgegeven boekjes en traktaatjes, die onzen zendelingen zeer welkom waren. Ook voor het vervolg rekenen wij op hare goede hulp. Ruste 's Heeren rijke zegen op haren nuttigen arbeid!

Meermalen is reeds over *oproeping van adspiranten* voor de opleiding tot Zendeling gesproken. De Vergadering te *Meppel* gevoelde de dringende noodzakelijkheid daarvan temeer, toen zij een der twee kweekelingen moest loslaten. Zoowel tot blijvende bezetting van onze reeds gevestigde Zendingsposten, welke door overlijden, ziekte of andere omstandigheden onzer Zendelingen vacant kunnen worden, als tot versterking en uitbreiding van den alom zoo noodigen arbeid, moet onze Zending, naar de vaste overtuiging der Commissie, met de opleiding van kweekelingen onafgebroken geleidelijk voortgaan. In verband met de hulp, van de H. C. G. Kerk in N. Am. ontvangen, en haar besluit om ook verder de wijze van besteding dier gelden aan ons over te laten, hebben wij geoordeeld eerlang drie kweekelingen te kunnen opnemen, indien geschikte jongelingen zich mochten aanbieden.

Aangaande de *opleiding* der Zendings-kweekelingen hebben wij thans een voorstel te doen, waarvan het gewicht niet zal behoeven aangewezen te worden. Dankbaar erkennende wat de Heere ons te *Leiden* heeft gegeven, is de Commissie toch van oordeel dat voor een meer geregelde en volledige *litterarische* opleiding betere gelegenheid is aan onze Theol. School dan te *Leiden*. Voor één persoon, zij het ook met hulpe, is het onderwijzen in alle vakken een al te zware taak; ook voor den meest bekwame.

Na meermalen hierover gesproken te hebben, is Uwe Commissie, in de laatstgeh. vergadering, na overleg en in volkomene overeenstemming met onzen hooggeachten Direktor, eenparig tot het besluit gekomen, het volgende voorstel aan de beslissing der Synode te onderwerpen.

A. Van nu voortaan zullen de Zendingskweekelingen hunne *litterarische* opleiding genieten aan de *Theol. School*.

B. Den Direktor blijft het onderwijs in de eigenlijke Zendingsvakken en in de Theologische wetenschappen opgedragen. ZEw.'s verhouding tot de Zending en tot de Zendingscommissie blijft overigens geheel dezelfde.

C. Voor dezen en al zijnen anderen arbeid ten behoeve der Zending, ontvangt de Direktor het traktement, hem in het Reglement toegekend, met *vermindering* van *duizend* gulden.

D. Deze duizend gulden wordt door de Zendingscommissie, voor de *litterarische* opleiding harer kweekelingen, gestort in de *kas der Theol. School*.

E. Aan een der Docenten wordt door de Zendingscommissie, in overleg met de Curatoren, speciaal opzicht en zorg voor de Zending-kweekelingen, met het oog op hunne bijzondere bestemming, opgedragen; onverminderd het toezicht en de zorg, die zij met de studenten genieten, van alle Docenten.

F. De Zendingscommissie behoudt het recht om zelve hare kweekelingen te examineeren.

Wij hebben hierbij alleen te voegen dat het ons voornemen is, br. BOLWIJN, die nu reeds met enkele theol. vakken is begonnen, in *Leiden* te laten. Die bijdrage van *f* 1000.— zou, meenden wij, voor de *Theol. School* een niet ongewenschte steun kunnen geacht worden. Uit de Zendingskas zal aldus

geen meerdere uitgaaf worden geëischt, dan inzooover het den Direktor toekomend traktement meer bedraagt dan de f 1800.— waarmede ZEw. zich tot nu toe, wijl hij te Leiden geen uitgaaf heeft voor huishuur, heeft vergenoegd, hetwelk wij steeds dankbaar hebben erkend. Het maandblaadje daarentegen belooft, bij voortdurenden bloei, jaarlijks ongeveer f 600.— in de Zendingskas te storten; een geldelijke bate, die, hoewel de geestelijke winst het doel der uitgave is, uwer Commissie volstrekt niet onverschillig kan zijn.

Ziedaar, eerwaarde vaders en broeders, u het voornaamste uit de geschiedenis der Zending onzer Kerk medegedeeld of herinnerd. Ook in deze laatste 3 jaren is het weder duidelijk gebleken, dat de Zending een werk is, dat veel geld kost en op vele en velerlei beproeving en teleurstelling rekenen moet; doch evenzeer, dat onder dit alles de arbeid niet ijdel is in den Heere. Wisten wij alles van te voren, hoe dikwerf zouden onze besluiten anders zijn geweest. De Heere leert ons — en dat wij en geheel de Kerk het maar recht mochten verstaan en ter harte nemen! — door al die beproevingen en bezwaren, dat wij zonder Hem niets kunnen doen, en dat Hem alleen de eer toekomt van elke vrucht onzes werks, van den vooruitgang, waarin ook onze Zending zich mag verheugen. Dat Hij Souverein is en niet wij, de vrijmachtige beschikker over onzen tijd, onze kracht en ons geld, wien wij, biddend en dankend, in alle vaardigheid hebben te dienen met geheel het hart, in alle goed werk, in Zijn rijk hier en alom; naar Zijn bevel en belofte, en niet naar ons goëddunken, naar onze wilskracht, en naar de meerdere of mindere vrucht voor ons oog. Wat ook in ons werk mislukke of schijne vergeefs gedaan, de Zendingsarbeid blijft de wil en het werk Gods, de roeping van elke afdeeling en van alle leden der eene heilige algemeene Christelijke Kerk op aarde, die zelve eene vrucht der Zending is.

Eerwaarde Vergadering!

Daar is geschreven in de profeten, dat God alle volken tot de zaligheid wil leiden. Aldus sprak de HEERE tot den Messias, op wien Israël hoopte:

Het is te gering dat Gij Mij een knecht zoudt zijn om op te richten de stammen van Jakob, en om weder te brengen de bewaarden in Israël. Ik heb u ook gegeven tot een licht der Heidenen, om mijn heil te zijn tot aan het einde der aarde. Jes. 49:6.

Zou het ons meer dan genoeg kunnen zijn; zou onze ziel zich rustig kunnen, mogen, neervleien, waar JEHOVA zegt: 't

is »te gering»; te gering voor Mij en den Zoon Mijner liefde? Hoeveel ook de Zending reeds wrocht en verkreeg, nog zijn de arbeiders weinige, terwijl het oogstveld onafzienbaar is. Nog duizend millioen menschen, zondaren als wij, leven en sterven er, die nooit van den éénen Middelaar Gods en der menschen hebben gehoord.

»*Mijne spijs is dat Ik doe den wil Desgenen die Mij gezonden heeft en Zijn werk volbrengt.*» Joh. 4 : 34. — Zóó sprak onze dierbare Zaligmaker, de eeuwige Zoon van God, de knecht des Vaders. 's Vaders wil is de Zijne, en die moet ook de wil en de spijs der discipelen wezen. Daar, vermoeid neergezeten, bij de fontein van Jakob, werkt Hij aan 't Zendingswerk, in de toebrenging der Samaritaansche, die gekomen was om water te putten en te drinken kreeg van het levende water, dat een eeuwige gezondheid verwekt. De groenende velden van Sichar waren nog niet rijp voor den oogst; maar in de tot Jezus komende Sicharieten ziet Jezus alreê de vrucht des zaaiens, het begin van den oogst aller eeuwen. »*Ziet, Ik zeg u, heft uwe oogen op en aanschouwt de landen, want zij zijn alreede wit om te oogsten.*» Zóó roept Hij zijnen verbaasden jongeren toe. Later hebben zij het beter begrepen, dat hun Heiland en Heer, Zending en Zender te zaam, hen wou leeren met het oog des geloofs de akkers der menschen, de volken, te aanschouwen; om rijpend graan, wit tot den oogst, te bemerken waar het natuurlijk hart geen vrucht kan en wil zien, maar liever in klacht van vermoeidheid over vergeefschen arbeid zijn on geloof openbaart. »*Gaat' heen in de geheele wereld; predikt het Evangelie aan alle creaturen; die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden; maar die niet zal geloofd hebben, zal verdoemd worden.*» Marc. 16 : 15 en 16. Dit is Zijn bevel aan zijne discipelen, en in hen aan de Kerk aller eeuwen, van de heerlijkste beloften vergezeld. En toen zij met kracht uit de Hoogte aangedaan werden; toen de Heilige Geest uitgestort was; zie, toen gingen de gewijde Kruisgezanten en Kroondienaren heen, alom, met het eeuwige Evangelie, de blijde boodschap van genade bij God voor in zonde en jammer verlorenen. Ook onze Vaderen, die Heidenen waren; ook deze landen, die mede het bloed der Godsgetuigen hebben gedronken; hebben het woord der verzoening gehoord. Trots den afval der tijden, leeft nog heden ook hier, als vrucht van Jezus' Zendingswerk en Zendings-bevel, naar het welbehagen en ter heerlijkheid Gods, een volk dat den Heere vreest en Zijn heil aan de verste volken der aarde wil helpen bekend maken.

Lof en dank zij dan den Drieëenigen God des Verbonds toegebracht, die ook den arbeid der C. G. Kerk in Nederland, hoe gering ook nog, hoe onvolmaakt, hoe met zonde bekleet, heeft willen en nog wil gebruiken voor den schreienden nood der Heidenwereld; voor de uitbreiding van dat Rijk, dat eens alle rijken zal vermalen, maar zelf eeuwig zal bestaan. Wat ook tegensta, wat ook kome of valle, over alle vleesch komt, van eeuw tot eeuw en van uur tot uur, de Pinkster-Geest, die de bruid des Lams heilig en heerlijk maken zal. Zullen onze harten dan niet brandende zijn van verlangen, niet vurig in gebeden, dat de dag spoedig aanlichte, waarop de gansche aarde den weg des Heeren kenne?

Voert, winden, op uw vlerken,
Dit Evangelie meê;
Totdat het d' aard bedekke
Gelijk een diepe zee!

Ook gij, eerwaarde Vergadering, verstaat en beaamt die ontboezeming der liefde. En bij de bede om een rijken zegen des Geestes over den arbeid onzer Kerk en over allen arbeid naar den Woorde Gods, is het en worde het meer en meer onze vaste keuze, en onze onbeschroomde belijdenis, Satan en al zijnen handlangers ten spijt:

God van den hemel zal het ons doen gelukken, trots alle bezwaren en teleurstellingen; en wij, Zijne knechten, zullen ons opmaken en bouwen aan het huis des Heeren; in het Vaderland, onder Israël, en in de Heidenwereld. Opdat de Naam des Heeren verheerlijkt worde, van den opgang der zon tot haren ondergang!

God verwaardige deze Synode daartoe en zegene u in al uw gewichtvol werk. Amen!

De Commissie van rapport der Algemeene Zendings-Commissie,

L. LINDEBOOM, *Secretaris.*

L. VAN DER VALK, *Adj.-Secretaris.*

ZWOLLE,

18 Augustus 1882.

Bijlage VI.

ZENDING ONDER ISRAEL.

Aan
de Eerwaarde Synode der Chr. Geref.
Kerk te Zwolle.

Eerwaarde en geliefde Vaders en Broeders in onzen dierbaren Immanuel!

Zijn er in de laatste dagen in schier alle landen van Europa, en zelfs buiten ons werelddeel, mannen van allerlei rang en stand opgestaan, om tegen de »Juden Hetze'' te getuigen of voor de »Anti Semieten beweging'' te pleiten, hoe verkwikkend is het dan niet voor het hart hetwelk Israël mint, om op de hoogste vergadering eener Christelijke Kerk, om op de Synode van 's Heeren gemeente in Nederland, over dat volk een woord te kunnen spreken; in het belang van dat volk, ook op zulk een samenkomst werkzaam te kunnen zijn.

Immers het woord, 't welk hier over Israël gesproken wordt, is een welsprekend getuigenis, een krachtig protest tegen de wreedheid waarmee elders dat volk geplaagd en geplunderd, en ten doode toe wordt vervolgd.

Neen! niet verderven, maar behouden is het doel dier gemeente, welke thans aan deze plaats vertegenwoordigd is; behouden het nakroost van Abraham, 't welk ook door God nog niet is verstooten.

En is aan Uwe Commissie de eervolle, zij het dan ook de gewichtvolle taak opgedragen, om aan die behoudenis te arbeiden, het is haar een genot, thans in uw midden te kunnen meedeelen, wat zij in de laatste drie jaren ter bereiking van het voorgestelde doel heeft gedaan.

Nadat, ingevolge de opdracht Uwer laatst gehoudene vergadering, een en andermaal eene oproeping door ons was gedaan voor een Colporteur-Bezoekbroeder, boden een viertal broeders voor de gevraagde betrekking zich aan, waaruit na een vergelijkend onderzoek, en na ernstige bespreking, de Heer P. KOSTER, uit Middelburg, is gekozen.

Om echter geen onberadene stappen te doen, oordeelde Uwe Commissie het doelmatig, om den benoemden broeder vooreerst slechts op een proefjaar aan te nemen, gedurende welchen tijd hij dan onder de leiding van Ds. BEUKER en Br. BLANKENBERG, onder de Joden te Amsterdam, zou werkzaam wezen, om dan

tevens door eenige studie zich verder voor zijn arbeid te bekwamen.

Den 14 Juni 1880 zijne betrekking aanvaard hebbende, bleek het al spoedig, dat hij in parken en op straten, te huis en op reis, Abrahams nakroost op Abrahams God wenscht te wijzen, en dat hij niet van bekwaamheid ontbloot was, om op doelmatige wijze onder de kinderen Jakobs werkzaam te wezen, gelijk de verslagen dit van tijd tot tijd duidelijk aan het licht brachten.

Toen wij nu met zulke ervaringen voor ons, tegen het einde van het proefjaar voor de vraag werden gesteld: »zullen wij KOSTER voor goed aanstellen, of moeten we hem loslaten'' was het onzer aller overtuiging, dat, aangezien Uwe Eerw. Vergadering de benoeming van een Colporteur-Bezoekbroeder aan ons had opgedragen, de broeders BEUKER en BLANKENBERG een zeer gunstig getuigenis van KOSTER konden geven, en hij wel de rechte man op de rechte plaats bleek te zijn, hem definitief voor het beoogde doel aan te stellen.

Wijl hij nu een geheel jaar in Amsterdam had gearbeid, en het ook noodzakelijk is, dat de Christen op Israël, zoowel als dat Israël op den Christen gewezen worde, oordeelden wij het zeer doelmatig, dat hij ook in de Provinciën ging arbeiden, inzonderheid dáár, waar hij vanwege onze gemeenten zou worden uitgenoodigd.

Toen nu, vooral uit het noorden, vele verzoeken tot hem kwamen, ging hij weldra op reis, heeft hij in onderscheidene gemeenten een bidstond voor Israël geleid, en is hij niet in gebreke gebleven om zooveel mogelijk de Israëlieten in hunne woning te bezoeken.

Ten einde ook door U, geliefde Broeders, over den persoon en den arbeid van onzen Colporteur kan worden geoordeeld, meenen wij niet beter te kunnen doen, dan hem zelven iets te laten verhalen, van hetgeen hij meedeelt omtrent zijn laatste reis naar het Noorden, geen oogenblik twijfelende, dat hetgeen ons heeft bemoedigd, ook door U met belangstelling zal worden vernomen.

Na een inleidend woordje gaat onze broeder aldus voort:

»Gelijk ik in mijn vorig verslag schreef, had ik in Dec. des vorigen jaars in acht verschillende gemeenten in het Noorden des lands bidstonden voor Israël gehouden en voornamelijk te W. had ik met genoegen met eenige Israëlieten kennis gemaakt, en was door hen uitgenoodigd geworden hen eens spoedig weer te bezoeken.

In 't begin van Jan. nu ontving ik een verzoek van de gemeente te Aduard, om aldaar een bidstond voor Israël te komen

houden, aan hetwelk ik gevolg gaf. In overleg met Ds. B. te A. en twee *Corresp. voor Israël*, regelde ik mijne reis naar de lichte maau, en vertrok reeds den 20 Jan. van huis om eerst nog eens een bezoek aan de Joden te W. te brengen.

Op Zondag den 22 Jan. nam ik, daartoe uitgenoodigd door Ds. L., aldaar een spreekbeurt waar. Even als in Dec. was ook bij die gelegenheid het kerkgebouw meer dan vol. Nauwelijks hadden de Israëlieten aldaar vernomen dat ik te W. was en aldaar spreken zou, of ook van hen kwam bij die gelegenheid een *tiental* ter kerk; *drie* meer dus dan in December.

's Maandags bezocht ik te W. alle joodsche gezinnen.

Terwijl ik 's zondags avonds bij Ds. L. was, kwam daar een vrouwtje binnen, die in echt Groningsch mij waarschuwde toch vooral niet naar N. N. te gaan, want daar stond *de tang* voor mij klaar.

Niettegenstaande die minder aangename voorspelling, bezocht ik 's maandags toch den bedoelden Israëliet het eerst. Het trof ongelukkig dat hij juist niet te huis was. Zijne vrouw ontving mij wel niet onvriendelijk, maar toch zeer koel. Het was goed aan haar te zien, dat zij mij veel liever zag vertrekken. Tot onderscheidene malen beproefde ik een gesprek met haar te beginnen, doch telkens te vergeefs. Eindelijk zeide ze, dat ze wel begreep dat ik gekomen was om daar eens te praten, doch dat ik dan bij haar niet aan 't rechte kantoor was; want vooreerst wist ze weinig van haar godsdienst, en ze had ook geen tijd om daar iets van te onderzoeken; daarbij, ze zou toch nimmer die godsdienst verlaten, en met *mij* over de godsdienst in 't geheel niet spreken.

Ik kon daar dus weinig woorden kwijt raken en moest maar weer vertrekken, om anderen te bezoeken. Bij de twee eerstvolgenden trof ik het eveneens, dat de man niet te huis was, doch daar werd mij zeer dringend verzocht binnen een paar uren terug te komen. Ik ging daarop naar een lid der gemeente van Ds. L. om aldaar zoolang te wachten, tot ik bij de Joden betere gelegenheid zou vinden. Daar echter ontmoette ik reeds genoemden N. N., de man van bovenbedoelde vrouw. Ik vertelde hem, dat ik reeds aan zijn huis was geweest en eenige oogenblikken met zijne vrouw had gesproken.

Hij had er spijt van dat hij niet te huis was geweest, doch verblijdde er zich over, dat hij mij nu hier ontmoette. (Misschien wel om de vijandschap zijner vrouw.) Hij had van zijn broeder vernomen, dat ik in Dec. bij hem een bezoek had gebracht, en dat ik hem een exemplaar van »de oude paden» had verkocht. Ook hij had daarin reeds gelezen, doch daar hij niet zoo geleerd was als zijn broër, kon hij het ook zoo

goed niet begrijpen. Hij vroeg mij verder of ik ook nog traktaatjes had van »Gerstenkraut," want die had hij ook bij zijn broër gezien; en toen ik hem een paar daarvan cadeau wilde geven, zeide hij: »Nee, ik wil ze betalen."

Ik verkocht hem 4 Exempl. voor f 0,20 en vroeg hem wat hij daarmee wilde. Hij antwoordde mij: »Ik heb dat boekje bij mijn broër gelezen en vond dat zoo mooi, dat ik het zelf ook wel wilde hebben; ik wil er ook mijne zoons een van geven, of anders kan ik ze op andere wijze wel kwijt worden."

Na een gesprek met hem over de offers en den Messias, waarin hij nu en dan eens wilde tegenspreken, maar toch weinig tegenspreken kon, moest hij vertrekken, terwijl het ook mijn tijd werd dat ik anderen een bezoek bracht.

Allereerst kwam ik nu bij vrouw v. D. H. die twee volwassen zoons en eene dochter had. Geen der beide zoons was op dat oogenblik tehuis, maar aangezien zij daar maar in de buurt waren, ging hunne zuster hen dadelijk roepen. De moeder, die erg doof was, vroeg mij intusschen: »Zijt gij dien mijnheer die gisteren avond in de kerk van Ds. L. gesproken heeft?" en toen ik dat toestemmend beantwoord had, hernam ze: »Mijne drie kinderen hebben u gehoord en nog den ganschen dag daarover gesproken. Ik had ook zoo gaarne gekomen, maar ik ben erg doof en dacht u toch niet te kunnen verstaan; had ik geweten, dat ge zoo luid zoudt spreken, dan was ik toch wel gekomen."

Terwijl kwam hare dochter de kamer kinnen met hare beide broeders, en een zoon van v. D., dezelfde joodsche jongeling, die ook in Dec. bij mij in de kerk was geweest, en aan wiens vader ik toen een Exempl. van »de oude paden" had verkocht. Zij waren allen zeer verblijd mij te ontmoeten; ik had den vorigen avond hen goed voldaan, en zij hoopten dat ik nog maar eens spoedig weer in W. zou spreken.

Ik vroeg daarop aan v. D. of hij nog wel eens over ons gesprek, in Dec. ten huize van zijn vader gehouden, had nagedacht.

Hierop antwoordde hij in hoofdzaak het volgende:

»Ik heb over dat gesprek ernstig nagedacht. Zoo als ge weet, had ik toen vele moderne begrippen, maar ben door dat gesprek en nog andere gesprekken met mijn vader, er toe gekomen, die moderne begrippen te laten varen, en aan wat de talmud ons leert, niet meer te gelooven. Ik geloof nu even als mijn vader, meer van het Oude Testament. Voornamelijk het lezen in het boek, dat ge mijn vader hebt verkocht, heeft mij daartoe gebracht. Mijn vader, mijne beide vrienden en ik, we lazten daarin elken avond tot 11 of 12 ure, en ver-

gelijken daarmee dan het Oude Testament, en somtijds ook het Nieuwe. Dat bevalt ons uitnemend. Veel, wat wevr oeger niet wisten — zelfs mijn vader niet, die nog al veel weet — en waarvan we vroeger nooit gehoord hadden, zijn we daardoor te weten gekomen.

Maar — zoo vervolgde hij — ik wil u alles zeggen. Ik vind nu in mijn Joodsche godsdienst niet wat ik tengevolge van al dat lezen zoek. De Joodsche godsdienst laat mij onbevredigd. 't Zijn slechts vormen, waarvan de beteekenis vooreerst zeer onvolledig is, en die daarbij maar door enkelen worden begrepen."

Ook de beide zoons van vrouw v. D. H. stemden hiermeê in.

Hierop nam de dochter der weduwe het woord, en zeide :

»Ja Mijnheer! vóór ik onze gebeden ook in de Hollandsche taal zag, wist ik niet wat ik eigenlijk bad, want ik kan geen Hebreeuwsch vertalen; doch nu ik ze in 't Hollandsch ook heb, ben ik toch nog onvoldaan. Als ik bid wil ik ook iets vragen, en dat doen wij in onze gebeden niet. Onze gebeden zijn slechts lofspraken op het Opperwezen, en dat is nu wel goed, maar is het dan eigenlijk wel bidden? 'k Heb wel eens gebeden van Christenen gelezen en gehoord; die vind ik beter omdat zij daarin altijd iets vragen."

Zij vroeg mij verder of ik voor haar ook een gebedenboekje had.

Ik had zulke boekjes niet, maar herinnerde mij juist, dat ik in der tijd eens een dergelijk boekje gekregen had, en beloofde haar er een te zullen zenden. Ik gaf haar een N. Test. en zocht voor haar Matth. 6 op, en las haar het gebed, daar opgeteekend, voor. Dat vond ze ook beter, en verzocht mij dat boekje te mogen houden.

Terwijl ik hierin toestemde nam v. D. andermaal het woord en vervolgde :

»Maar nu ik in de Joodsche godsdienst geen bevrediging vind, hoe zal ik nu daarmee handelen? Toch geloof ik, dat ik niet zoo maar willekeurig die godsdienst *mag* verlaten, en ik geloof ook niet, dat dat zoo op één oogenblik geschieden *kan*."

Ik zeide hem, dat dit eene zaak was, die als het hem waarlijk ernst was, hem tot den God van Abraham zou brengen, en dat die hem dan ook niet verlegen zou laten, hoe hij te handelen had. Daarop las ik uit Hand. 9 de geschiedenis van Saulus voor, welke op allen merkbaar indruk maakte. Als uit éénen mond zeiden ze : »Dat is waarlijk ingrijpend en schoon ! Zoo menigmaal hebben we in 't N. Test. reeds gelezen, maar *dat* nog nimmer. We zullen er nog meer in lezen."

Ik kon natuurlijk niet anders dan hen dat aanraden, maar voegde er bij: »Lees het biddend en vraag aan Abrahams God, dat Hij het u leere verstaan, en dan zal u ook duidelijk worden, hoe ge te handelen hebt.»

Vervolgens wees ik hen op den Messias, in wien alles was vervuld wat door de Profeten aangaande Hem voorzegd was, en zeide hen, dat alleen door Hem en in Hem bevrediging voor alle behoeften kon gevonden worden.

Lang hadden we reeds gesproken, en daar ik nog meer anderen te bezoeken had, moest ik ook van daar weer vertrekken. Slechts met veel moeite kon dat geschieden, en ik moest hen beloven indien ik weer te W. kwam, dat ik dan eens een heelen avond bij hen zou komen praten; terwijl zij mij bij het heengaan zeiden: »En als ge weer hier spreekt, zullen er nog veel meer Israëlieten zijn; wij brengen er dan allen nog een meê.»

Van daar ging ik naar vrouw D., de jonge Joodsche vrouw, over welke ik ook in mijn vorig verslag reeds schreef. Zij wist dat ik te W. was, en had mij ook gewacht. Thans was haar man tehuis, wat in Dec. bij mijn vorig bezoek niet het geval was. Ook daar was de ontvangst recht hartelijk.

Zooals ik vroeger reeds schreef, is te W. algemeen bekend, dat deze vrouw ernstig denkt, en somtijds wankelende is. Met veel genoegen had zij de traktaatjes, die ik bij mijn vorig bezoek haar gegeven had, gelezen en zij zeide: »Als dat alles zóó is, dan hebben de Christenen gelijk en dan beteekent onze godsdienst weinig. Doch wij worden daarvan niets geleerd, en ook alle Israëlieten denken er niet zoo over.» Hierbij zag zij haar man veelbeteekenend aan. Een gesprek hierop met haar man begonnen, maakte bij vernieuwing mij duidelijk, dat onkunde hier ook weer een groote oorzaak der vijandschap was. Van de Israëlietische geschiedenis wist de man zeer weinig; van sommige dingen niets. Van de godsdienst der vaders wist hij eveneens bijna niets, en van de tegenwoordige godsdienst der Joden begreep hij weinig. Blinde vijandschap, uit onkunde voortgekomen, was alleen de oorzaak dat hij tegen het Christendom zich verzette. De tegenbedenkingen, die hij maakte, waren dan ook zeer onnoozel, en op vele vragen van mij, aangaande offerdienst enz. moest hij het antwoord schuldig blijven; zoodat hij eindelijk zeide: »Mijnheer zou best een Jood kunnen zijn, want ge weet van de Joodsche godsdienst meer dan ik.» Met zijne vrouw ging het gesprek beter. Toen ik de eerste maal haar bezocht, in Dec., meende ik dat de afwezigheid van haren man zou medewerken, om eens goed met haar te kunnen praten. Dat was echter, gelijk

ik in mijn vorig verslag schreef, zoo niet. Toen scheen zij bevreesd, nu was dat niet het geval. Zij durfde nu zeggen, dat zij wel geloofde dat de Christenen gelijk hadden, omdat de goede Christenen in hun godsdienst meer genot en ook meer bevrediging hadden dan de Joden in de hunne.

Hare buurvrouw had haar reeds zoo dikwijls gesproken van de liefde van Jezus, en had haar zoo dikwijls gezegd, dat zonder Jezus geen zaligheid mogelijk was; »En'' — zoo vervolgde zij — »daarover kan ze met zooveel genot spreken; en als zij dan vertelt hoe ze zelf Jezus heeft lief gekregen, dan kan men de blijdschap op haar gelaat lezen.

Dat vindt men bij ons volk niet, en geen wonder, want door of in onze godsdienst *kan* men dat ook niet vinden. Ik wilde wel, dat mijn man er ook zoo over dacht als ik, dan konden we samen onderzoeken wat eigenlijk de waarheid is."

Terwijl zij mij dit, met den meesten ernst vertelde, kwam juist haar buurvrouw binnen, welke zeide: »O vrouw D.! ik bid God elken dag dat Hij u nog eens in den Messias leere gelooven." Zij antwoordde hierop alleen: »Wie weet wat er nog gebeuren kan;" terwijl haar man er bijvoegde: »Dat verbiedt onze godsdienst."

Ik zeide hem, dat de Joodsche Godsdienst, zooals hunne vaders die beleden hadden, dat niet verbood, maar juist gebod, en indien ze de Profetiën slechts geloofden, die van den Messias gesproken hadden, zou hun dat duidelijk worden; maar dat de tegenwoordige Joodsche Godsdienst, zooals zij later was verbasterd geworden door de bijvoegingen en inmeningen der Rabbinale instellingen het verbood; doch dat ook eens alle Rabbijnen hem alleen zouden laten staan zonder offer.

»En dat is het nu juist'' — hernam zijne vrouw — »wat mij zoo dikwijls onrustig maakt."

Nogmaals sprak ik haar van de rust, die alleen in Christus kan gevonden worden, en op het volmaakte offer door Hem gebracht, waarna ik vertrok, niet minder bewogen misschien dan zij.

Een stille hoop is er in mij dat deze jonge vrouw nog eenmaal tot belijdenis van haar geloof in den Messias komen zal.

Van daar ging ik naar haar vader H. v. D. reeds meer genoemd, de kooper van »de oude paden."

Toen ik binnen kwam, waren ook de beide zoons der weduwe v. D. H. aldaar, alsmede zijn zoon, met wie ik toen weer een levendig gesprek kreeg over de profetiën en den afval van Israël. Hij sprak onder dit gesprek zijne vrees uit, dat, indien

Israël nog verder van God afweek, het dan reddeloos verloren zou zijn.

Ik sprak voorts met hen over de beloften, door God voor Israël uitgesproken, en over de zekerheid van derzelver vervulling.

Ruim een uur bracht ik aldaar nog door in gesprek over de geschiedenis van Israël, de Profetiën aangaande den Messias, en de toekomst van Israël, waaraan niet allen door vader v. D. maar ook door zijn zoon en de beide zoons der weduwe v. d. H. deelgenomen werd.

Voorts bezocht ik nog de Israëlieten G. en V., bij welke eerste ik tengevolge zijner vijandschap, en bij de laatste uit oorzaak zijner onverschilligheid en onkunde, weinig van beteekenis spreken kon.

Toch meen ik te mogen gelooven, dat mijne bezoeken bij de Israëlieten te W., niet zonder vrucht zullen zijn of geweest zijn."

Ziet, geliefde Vaders en Broeders, zulke mededeelingen kunnen werkelijk het harte verkwikken, en zij geven alleszins grond om te mogen verwachten, dat werkelijk de gesprekken met zoo vele Joden, niet zonder vrucht zullen blijven.

Deze hoop wordt door onzen KOSTER vooral gekoesterd wegens een moedgevend schrijven van een broeder, die hem o. a. meêdeelt, dat een Joodsche vrouw onlangs bij een der gemeenteden een Zendingsbusje voor Israël ziende, met kennelijke belangstelling zeide: »Ik wil daar ook iets in geven," en onmiddellijk de daad bij het woord voegende, werkelijk een offer der liefde voor haar eigen geslacht afzonderde.

Verder deelt broeder KOSTER mee, dat hij in onderscheidene gemeenten gesproken, en vele Joden bezocht heeft, terwijl de gehoudene gesprekken soms letterlijk worden teruggegeven. Thans werkt hij weer in Amsterdam, hopen de a. s. herfst ook weer elders in het belang van Israel werkzaam te kunnen wezen.

Dat Uwe Commissie eene zeer belangrijke geschiedenis heeft gehad met een voormaligen Leeraar in Israel, SAMUEL DAVIDSOHN, is indertijd in de bladen vermeld; toch mag billijk door u worden verwacht, dat ook in uw midden het voornaamste dier geschiedenis worde meêgedeeld.

Zonder ooit het minste van een DAVIDSOHN te hebben gehoord, ontving Ds. KROPVELD, in Aug. 1880 een brief van Ds. SIPKES te Winterswijk, meldende dat genoemde Heer de waarheid in Christus ernstig begon te zoeken; deze brief werd onmiddellijk door een tweede gevolgd, waarin Ds. SIPKES schreef, dat hij, aangezien DAVIDSOHN de a. s. Joodsche feestdagen niet

meer kon vieren, veel minder in de Synagoge kon voorgaan, niets beter wist te doen, dan hem naar Ds. KROPVELD te laten trekken, teneinde na persoonlijke kennismaking beter te kunnen oordeelen, welke weg moest worden ingeslagen.

Deze broeder een zeer gunstigen indruk van D. ontvangen hebbende, was weldra besloten, om met hem naar Ds. BEUKER te reizen, om dan samen te raadplegen, hoe wij in dezen moesten handelen. Wijl ook deze broeder niet anders kon merken, dan dat de Heere krachtadig werkte in het hart van dezen zone Abrahams, durfde ook hij dezen nieuweling niet van zich afstooten, maar oordeelde dat dit schaap van den huize Israels door God ons was toegevoerd.

Wijl het te voorzien was, dat indien wij ons verder met D. inlieten, het dan veel geld zou moeten kosten, werd door de beide commissieleden, het advies ingewonnen van den Secundus BLANKENBERG, die na bekomen inlichting ook niet anders kon oordeelen, of God wilde onze zending onder Israël, hier een heerlijke taak op de schouders leggen.

Wijl D. nu, met het oog op de a. s. feestdagen, zoo spoedig mogelijk Winterswijk moest verlaten, en wij ook zijn vrouw en 4 kinderen, zeer gaarne voor den Messias wilden winnen, werd het 't doelmatigste geoordeeld, in Amsterdam eene woning voor hem te huren, waar hij dan aan de leiding van Ds. BEUKER zou worden toevertrouwd.

Nog niet lang was D. te Amsterdam gevestigd, of het scheen, dat hij groote vorderingen maakte op den weg des levens, waardoor de hoop der commissie niet weinig begon te gloren. Ook bij anderen had een blijde hoop zich gevestigd, zóó sterk zelfs, dat op een onzer vergaderingen, ons van zeer geachte zijde sterk werd aangeraden, om D. toch zoo spoedig mogelijk de begeerte zijns harten te schenken, n.l. om hem met een paar weken door den H. Doop der gemeente des Heeren in te lijven.

Hoewel het, van achteren beschouwd, wellicht zeer goed was geweest dien vaderlijken en welgemeenden raad te hebben opgevolgd, konden wij evenwel toen niet anders zien, dan dat wij met een spoedige toediening van den Doop, al te overijlend zouden zijn te werk gegaan, weshalve besloten werd, om terwijl D. door middel van eenigen handel in zijn dagelijksche behoeften zou trachten te voorzien, hij bij Ds. BEUKER onderricht zou ontvangen, in de Chr. geloofsleer, alsook in de beginselen der Ned. taal; aangezien hij als Duitscher, met die taal geheel onbekend was.

Terwijl nu de gunstigen indruk, dien we allen van D. hadden ontvangen, hoe langer hoe sterker werd, en wij met een

schoone verwachting ons streelden, werden wij eensklaps diep teleurgesteld, doordien geheel onverwacht de deur bij D. voor ons gesloten, en hij zelf aan onze hoede ontrukkt werd.

Langs welken weg die teleurstelling ons bereikte, zal het beste blijken, wanneer wij eenige regelen afschrijven van het adres, hetwelk in November van het straks genoemde jaar aan den Heer Officier van Justitie door ons is ingediend; wij doen dit te eerder, teneinde gij in staat moogt worden gesteld, om over geheel deze geschiedenis een eenigszins juist oordeel te kunnen vellen, en zij tevens aan de vergetelheid worde ontrukkt.

Nadat is meegedeeld, dat D. geheel vrijwillig tot ons was gekomen, en hij zich geheel en al aan onze leiding had overgegeven, gaat genoemd adres aldus voort:

»Op Dinsdag den 19en Oktr. j.l. echter werd hij volgens zijne verklaring over den Dam komende door eenige Israëlieten aangesproken, die hem een eindweegs in de Kalverstraat vergezelden, hem vragende: of hij wel wist, welk groot gevaar er boven zijn hoofd hing, en dat er reeds van uit vele voorname steden in Duitschland over hem gecorrespondeerd werd, enz.

Van toen af sloeg hem de schrik om het hart, en hij verklaarde naar Londen of Amerika te willen vluchten. Daar wij hem hiervoor echter geen geld verstrekten, was hem dit onmogelijk. Wij vermaanden hem rustig hier te blijven. — Daar hij echter zeer angstig bleef, en wij vreesden dat zijne vrouw met de Joden heulde, besloten Ds. WIELENGA (die om andere redenen juist in Amsterdam was) en de ondergeteekende den Heer DAVIDSOHN aan te bieden voor onze rekening naar het dorp Minnertsga in Friesland te verhuizen, alwaar geen enkel Israëliet woonde, en hij in het lid onzer Commissie, Ds. E. KROPVELD, een goeden raadsman en vriend zou vinden.

Wij gingen Donderdag 21 Oktr. 's morgens circa 10 uur naar zijne woning om hem dit voorstel te doen. De vrouw van DAVIDSOHN verzocht ons maar naar boven (2e verdieping) te willen gaan, alwaar haar man ziek te bed lag; dat we haar mochten verontschuldigen dat ze niet mee ging, wijl ze beneden volk had.

Nauwelijks waren we boven, of er ontstond beneden in de voorkamer een vreeselijk alarm en een geroep: »O God! daar laat ze hem doopen, daar laat ze hem doopen!» terwijl een der aanwezige jodinnen (blijkbaar in den waan dat de met haar homogeene Juffr. DAVIDSOHN ook met ons heulde) met deze onder zware bedreigingen handgemeen werd. De woedende Jodin dreigde ook met gebalde vuist tegen den Heer WIELENGA, terwijl ze den trap op naar boven wilde snellen, waarin ze

echter door de haar verzellende Israëlietische Dames verhinderd werd. Hierop gingen deze dames al dreigend de deur uit, terwijl Juffr. DAVIDSOHN al snikkend boven kwam, kermende dat die vrouw haar »gekratst" had, haar met het ergste had bedreigd (wij zullen de woorden, die volgens haar gezegd werden, niet neerschrijven) en dat men hare kinderen zou wegvoeren. Wij trachtten haar te doen bedaren, beloofden haar hare kinderen onder toezicht van een groot mensch van de school te doen halen, en zeiden, als ze voor herhaling van zulke standjes beducht waren, dan maar even aan de Politie hadden te laten verzoeken, dat deze een wakend oog mocht houden, zooals een paar uren daarna aan het bureau op de Botermarkt ook werkelijk is geschied.

Hierop deden we hun samen het voorstel om hen desverkiezende te Minnertsga te doen wonen, waartoe hij zich gewillig toonde, terwijl zij nog bedenkingen maakte, als zouden de Joden hen ook aldaar nog vervolgen. Wij spraken samen af, dat zij er zich tegen 's avonds 8 uur over zouden beraden, en wij op dat uur om antwoord zouden terug komen.

Wij vernamen, dat gedurende dien dag de Joden — ook Juffr. H. . . . die haar 's morgens (volgens het zeggen van Juffr. D.) zoo onzacht had aangegrepen — bij Juffr. DAVIDSOHN hadden in- en uitgegaan, terwijl zich haar man boven te bed bevond. Toen we 's avonds op den bepaalden tijd om antwoord kwamen, was er een Israëliet, die blijkbaar met Juffr. D. de wacht hield, en die zich »WEISSMAN" noemde. Ons werd gezegd, dat zij ons niet bij haar man kon toelaten, en dat deze ook Israëliet zou blijven. Op ons herhaald verzoek, dat wij in tegenwoordigheid van haarzelve, van dezen heer WEISSMAN, en van zooveel Israëlieten als zij slechts verkoos, bij DAVIDSOHN mochten worden toegelaten, om alleen van hemzelve te vernemen:

a. of het met of tegen zijnen wil was dat men ons weigerde,

b. of hij al dan niet tot het Jodendom wilde terugkeeren,

c. of hij al dan niet verlangde met ons in connectie te blijven; (begeerde hij niet verder met ons in betrekking te staan, dan zouden wij hen groeten, zonder hen in 't minst meer lastig te vallen) werden we beslist geweigerd.

We herhaalden den volgenden dag ons bezoek, maar werden eveneens afgewezen; terwijl nu een ander Israëliet die zich »HIRSCH" noemde de wacht scheen te hebben. Men verzekerde ons dat Dr. CLAASSEN had verklaard, dat D. krankzinnig was en dat er niemand bij hem mocht worden toegelaten. Wij gingen samen onmiddelijk naar Dr. CLAASSEN, maakten ons

bekend, en vroegen of dit door hem was verklaard. Het antwoord des Doctors luidde :

»Mijne Heeren! het doet mij leed dat ik U niet ter wille kan zijn, maar ik laat mij over mijn patiënt aan geen derden uit.»

Later beproefden ook nog anderen om D. te spreken te krijgen, maar door het opengeschoven raam werd hun op straat toegeroepen, dat zij niet toegelaten konden worden.

Op Maandag den 25en Oktr. werd DAVIDSOHN per vigilante van den stalhouder REINDERS, werkelijk naar het Israëlietisch krankzinnigengesticht in de Kerkstraat gebracht; alwaar hij evenwel bij later onderzoek toch bleek niet meer aanwezig, noch in de lijst van opname geschreven te zijn.

U Hoog Edelgestr. begrijpt dus, dat wij, die met zijne verzorging belast waren, en daaraan tot het laatste toe voldaan hebben, dat wij: *a.* nu men ons weigerde den Heer D. zelven te zien en te spreken om ons van zijn toestand en verlangen te overtuigen; *b.* nu hij, ook volgens bericht van den Hoofd-Commissaris van Politie, werkelijk naar het krankzinnigengesticht is gevoerd, die althans kort te voren alles behalve krankzinnig was; *c.* nu meergemelde Juffr. H. . . . aan ondergeteekende persoonlijk verklaarde, dat D. zoo krankzinnig was, dat hij zijn vrouw en kinderen had willen snijden; terwijl uit alles blijkt, dat hij toch niet als een krankzinnige wordt verpleegd; en *d.* nu de Heer DAVIDSOHN door den Heer Dr. L. B. PEREL (welke in deze zaak van nabij betrokken schijnt te zijn) in diens zich noemend »Onafhankelijk Israëlietisch Organ» Nrs. van 29 Oktr. van 5 en 12 Nov. j.l. — een blad waarin wat deze zaak betreft, onkunde en logen met elkander om den palm schijnen te kampen — voortdurend een »krankzinnige» wordt getiteld;

dat wij, zeggen we, vreezen dat hier ongeoorloofde practijken in het spel zijn, en dat wij gaarne zekerheid zouden bekomen :

- 1e Waar zich de Heer DAVIDSOHN werkelijk bevindt;
- 2e. Of hij werkelijk al dan niet krankzinnig is;
- en 3e. Of hij, bijaldien hij niet krankzinnig is, *met of tegen* zijnen wil is weggevoerd.

Zoo min wij iemand, wien dan ook, voor het Christendom wenschen te behouden, die niet waarlijk en van harte Christen wenscht te zijn, zoozeer zouden we het ook betreuren, dat men in ons goede land iemand door ongeoorloofde middelen van de Christelijke belijdenis weerde, die haar zonder zulke middelen gaarne zou belijden.

Mocht ons door tusschenkomst der Justitie in deze zaak het gewenschte licht opgaan, dan zou zich, Hoog Edel Gestr. Heer!

zeer verplicht rekenen de Commissie voor de Zending onder Israël der Chr. Geref. Kerk in Nederland."

Helaas! het gewenschte licht ging niet op. Wel werden we met een antwoord van den handhaver der gerechtigheid vereerd: maar een antwoord, hetwelk de duisternis even zwart liet blijven als ze was, nademaal ZEd. ons niets anders schreef, dan »dat het gebleken is, dat er geene zoodanige handelingen niet DAVIDSOHN zijn gepleegd, die een optreden van de Justitie noodzakelijk maakten."

Ook andere pogingen om te weten te komen hoe het met D. was, en waar hij zich bevond, bleven even vruchteloos; zoodat ook na een tweejarig tijdsverloop nog niets anders kan worden gezegd, dan dat de vrees bestaat, dat D. of nog tot op den huidigen dag ergens door de Joden wordt bewaakt, of dat hij op nog schrikwekkender wijs hun bittere vijandschap heeft moeten ondervinden.

Geve Israëls God, dat het van achteren blijke, dat de arbeid aan hem besteed, en de liefde, die vooral door Ds. BEUKER en diens gezin, jegens hem is geoefend, niet ijdel is geweest in den Heere!

Bracht zulk een ervaring een diep treurigen, ja een moedbenemenden indruk bij ons te weeg, toch mochten wij niet nalaten om te doen, wat onze hand te doen vond; en strooiden we van een »Bedegang voor Israël," waarvoor de copie ons door Ds. VAN DER MAAS te Borger vereerd, en waarvan een oplage van 30,000 stuks door ons uitgegeven werd, met milde hand naar alle kanten uit, terwijl ook traktaten en boeken in menigte werden verspreid.

Voor zooverre het mogelijk was hebben vele broeders Correspondenten weer trouw ons geholpen, hoewel het in den aard der zaak ligt opgesloten. dat waar zij reeds eenmaal de gemeenten hunner Classes hadden bezocht, en onze Zending een bepaalden arbeider thans heeft, zij niet zooveel hebben gedaan, als toen zij pas hunne betrekking hadden aanvaard. Toch is nog hier en daar een bidstond door hen gehouden, en zijn ook door hen de verstrooide schapen van den huize Israëls op den eenigen Herder en Heiland geweest; voor welken arbeid der liefde hun gaarne den dank der Commissie wordt toegebracht. Onzen dank evenzeer aan zoovele gemeenten en vereenigingen, die op zoo ondubbelzinnige wijze hun liefde voor Israël hebben geopenbaard, hetzij in het helpen verspreiden van Tractaten en liederen, in het ontvangen van onzen Colporteur-Bezoekbroeder, als ook in het doen toekomen van

grootte en kleine giften, waardoor wij voortdurend in staat werden gesteld om den arbeid geregeld te doen voortgaan. Gelijk vroeger, hebben we ook in het afgelopen drietal jaren in ruime mate ondervonden, dat de liefde voor Israel nog niet is verkoeld, en dat de Heere het goud en het zilver ook in het belang van zijn oud bondvolk in ruime mate ons deed toekomen.

Zoo werden, om maar iets te noemen, de Zendingsbusjes zóó sterk begeerd, dat ook de tweede serie van 300 stuks, reeds voor eenige maanden geheel was uitgegeven; weshalve wij ons in de blijde noodzakelijkheid bevonden om een derde reeks te laten vervaardigen, waarvan al weer eenigen zijn afgeleverd, en waarvan nog menig belangstellende kan worden voorzien; aangezien wij niet minder dan 600 stuks hebben ontvangen.

Tientallen van guldens zijn door die busjes in onze kas gevloeid en hebben ze niet weinig bijgedragen dat het boek van den Penningmeester sluiten kan met een totale ontvangst van $f 6685.13\frac{1}{2}$.

Wijl echter een aanzienlijk eindcijfer niet altijd een grooten rijkdom waarborgt, en het meermalen is gebleken, dat menschen, die, hoewel zij volgens hun boek, duizenden hadden ontvangen, toch geen penningken hun eigendom konden noemen mogen wij u de opmerking niet onthouden dat ook het saldo van het vorige boekjaar groot	$f 382.05\frac{1}{2}$
bij de nieuwe ontvangsten moest worden ingeschreven; en dat wij voor verkochte Effecten hebben gebeurd	» 1244.34;
terwijl we van uitgeleende gelden hebben terug ontvangen	» 800.00.
Zoodat, na voor deze drie posten eene som van te hebben afgetrokken, niet minder dan het aanzienlijk bedrag van	<hr/> $f 2426.33\frac{1}{2}$
als zuivere vermeerdering onzer schatten kan worden aangemerkt; makende samen het straks genoemde totaal van	» 4258.74
	<hr/> $f 6685.13\frac{1}{2}$

Een moedgevend cijfer, niet waar Gel. Broeders? inzonderheid als wij in aanmerking nemen, dat er zooveel wordt gevraagd, en dat de druk der tijden ook door ons Christenvolk, maar al te zeer wordt gevoeld.

Hoe is het dan te verklaren, dat meer dan vier duizend gulden in onze Zendingskas is gevloeid? Vooral wijl de Vrije kerk in Schotland ons heeft verrast met een cadeau van

50 pond, die we voor ruim *f* 600 Nederlandsch hebben ingewisseld, en de uitgeleende gelden een niet te versmaden rente van *f* 254.62 hebben afgeworpen. Maar bovenal doordien de goede hand onzes Gods de liefde voor Israël in het hart van ons Chr. Geref. volk heeft levendig gehouden; een liefde die zich menigmaal op welsprekende wijze heeft geopenbaard. Hier bij een kind, dat met een busje geregeld voor Israël kwam vragen; daar bij eene zuster, die de kleinste zilvermunt zorgvuldig voor Israël bewaarde; ginds bij eene vereeniging die met stem en snaren, den lof des Heeren in het belang van Israël deed hooren; elders in een kring, waar men las en liet lezen, om ook voor Israël, dien leesbaren brief van Gods trouw en ontferming, een offer der barmhartigheid te verzamelen.

En wat zullen wij meer zeggen, want de tijd zoude ons ontbreken, indien wij zouden verhalen, van de collecten, die ook zonder bidstond of Zendeling, in het midden der gemeenten zijn gehouden; van de menigvuldige offers, die onder de gewone bijdragen, door onze Diakenen zijn gevonden; van de toewijding, die niet zelden op onze Zondagscholen is openbaar geworden; van de ondubbelzinnige belangstelling, die over geheel ons vaderland, bij onze jongelingen en jongedochters voor het oude volk van God, zoo heerlijk zich uitspraken; van de ongeveinsde liefde, die bij het optreden van onzen Colporteur, overal waar hij kwam, duidelijk werd waargenomen. Neen, onmogelijk kunnen we alles in 't bijzonder verhalen, weshalve wij alleen nog vermelden, dat het Noorden, in zijne Zendingfeesten, op ééne uitzondering na, telken jare aan Israël heeft gegeven; dat het Zuiden geregeld heeft teruggehouden, en dat als Nationale bijdrage, 11 Maart l.l. voor het eerst *f* 11,00 in onze Zendingskas is gevloeid. Uit dit alles zal het u, Gel. Broeders, duidelijk zijn geworden, dat de liefde voor Abrahams nakroost nog niet is verkoeld en dat Abrahams God nog trouw heeft gezorgd; zóó gezorgd, dat wij niet alleen in de voorkomende behoeften konden voorzien, maar zelfs met een niet te versmaden saldo konden sluiten, zóó gezorgd, dat toen in den weg van Gods voorzienigheid een leeraar in Israël tot ons kwam, wij dien om der finantiën wille althans niet behoeften af te stooten; en zal de eeuwigheid openbaren of de *f* 1214.43

als winst of wel als verlies worden bestemd.

Verder is door ons uitgegeven:

Salaris aan KOSTER, van 14 Juni '80 tot en met 14 Juli '82	» 1625.00
Aan Idem: restitutie van reis- en verblijfkosten	» 145.25

Id. voor boeken en tijdschriften	f	38.55 ¹ / ₂
Cadeau bij gelegenheid van zijn huwelijk	»	50.00
Aan Bijbels en boeken ter Colportage	»	477.87 ¹ / ₂
Voor Tractaten en liederen	»	350.09
Aan K. DE GEUS, ten behoeve der gratis-bijbel- verspreiding onder Israël	»	25.00
600 Zendingsbusjes	»	90.00
Ondersteuning aan Landsmann te Constantinopel	»	100.00
Cadeau aan den Secretaris-penningmeester, volgens besluit v. 11 Decbr. '79	»	25.00
Reiskosten der Commissieleden en der Cor- respondenten	»	269.10 ¹ / ₂
Reiskosten aan 4 Aspirant-Colporteurs	»	41.45
Vergaderingskosten	»	16.50
Advertentiën	»	135.40 ¹ / ₂
Vrachten voor ontvangene en verzondene boe- ken, tractaatjes en Zendingsbusjes	»	15.77 ¹ / ₂
Postzegels, briefkaarten en telelgrammen	»	35.95
Kantoorbehoefte	»	5.65
Uitgeleend	»	1425.00
Brandkast	»	82.88
Makende alzoo een totaal	f	6168.91 ¹ / ₂
Wanneer we nu van de ontvangene	f	6685.13 ¹ / ₂
de uitgaven à	»	6168.91 ¹ / ₂
af trekken, dan sluiten we met een batig slot van	f	516.22 ¹ / ₂

Voegen we deze honderden, bij hetgeen aan uitstaande gel-
den ons nog toekomt, dan mogen we, behalve een groot aantal
boeken, traktaten, liederen en busjes, een som van f 2636.22,
het eigendom noemen van de Chr. Geref. Zending onder Israël,
terwijl wij met bijzondere blijdschap vermelden, dat ook reeds
een legaat aan onze Zending is vermaakt.

Den 15en December n.l. van het vorige jaar werden wij
verrast met een schrijven van den WelEd. Heer F. H. D'AULNIS,
Notaris te Ridderkerk, inhoudende dat Mej. GRIETJE VISSER,
echtgenoot van den Heer FLORIS NUGTEREN, te Barendrecht
overleden, aan onze Zending de som van f 50.00 had gelega-
teerd.

Zulk een bericht heeft natuurlijk ons buitengewoon verrast
en met nieuwen moed ons bezielde.

Heeft dus onze arbeid met moeiten te kampen gehad, was
een diep smartelijke teleurstelling ons bereid; wij mogen toch
desnietteenstaande van rijken zegen getuigen.

O, zoo gaarne, Gel. Broeders, zouden wij U willen wijzen

op kinderen van Abraham. die door den H. Doop der gemeente des Heeren waren ingelijfd; of op anderen, die als heilbegeerig naar de redelijke en onvervalschte melk van Gods woord, voor de belijdenis der waarheid worden toebereid. Maar wat zullen wij tot deze dingen zeggen; menschen bekeeren is geen menschenwerk, en roemen in het vleesch moge het vleesch al prikkelen, de eere Gods kan er niet door bevorderd, en de zaligheid van zondaren er niet door bereikt worden.

Daarom blijft ons niets anders over, dan den Heere onzen God kinderlijk te danken, voor de belangstelling, die Hij ons heeft doen geworden, voor de hulp die Hij ons heeft verleend; ootmoedig schuld te belijden voor de zonden, die ook bij dezen arbeid ons hebben aangekleefd; en eindelijk voortdurend te bidden, dat waar Hij de zaligheid aan gansch Israël heeft beloofd, ook ons verwaardige, om ter vervulling van die heilrijke belofte mede te werken.

Geeft God ons de genade om in die gemoedsstemming aan Israels heil te arbeiden, dan mogen we, naar de belofte des Heeren, ook zegen op dien arbeid verwachten; en hetzij dan dat Juda's zwervelingen in Rusland geen nest vinden voor het hol van hun voet; in de nieuwe wereld nieuwe bronnen van bestaan trachten te ontdekken; of in het land der belofte de vervulling van de belofte des Heeren verbeiden; wij zullen om der vaderen wil hen blijven liefhebben, en om des Evangelies wil niet ophouden om op den Messias hen te wijzen. En waar wij dan bij God voor Israel blijven smeeken:

»Betoon aan Jakobs zaad
Uw uitzicht op de hoop zijns voorgeslachts, en laat,
Vernomen uit uw mond, het onderscheid der tijden
Van zijns Messias rijk, van zijns Messias lijden,
Klaar worden voor zijn oog!»

daar zal God volbrengen, hetgeen Hij eens heeft beloofd. Hij zal van Jeschurun het deksel der blindheid wegnemen, voor Jezus van Nazareth hem in waarheid doen knielen, en zijn oud bondsvolk, met geheel de N. T. gemeente doen juichen:

Prijst met jubeltoonen,
Godvereerders, prijst den Heer!
Lofzingt Hem, gij Jakobs zonen!
Israels kindren, geeft Hem eer.

Dat die lofzang weldra over geheel de aarde weergalme, is de wensch en bede onzer ziel.

De Commissie voor de Chr. Geref. Zending onder Israël;
namens haar:

E. KROPVELD, *Secret.-Penningm.*

ZWOLLE, 18 Augustus 1882.

**BALANS van de ontvangsten en uitgaven voor de Chr. Geref. Zending onder
Israël gedurende het tijdvak van 1 Aug. '79 — 31 Juli '82.**

O N T V A N G S T.	U I T G A A F.
Saldo van het vorige boekjaar	382,05 ¹ / ₂ f
Voor verkochte Effecten, van den Heer P. J. Meijnarends, Amsterdam	1244,34
Terug ontvaagen van uitgeleende gelden	800,00
Renten van terug ontvaagen alsmede van nog uitstaande gelden	254,62
Verkochte boeken, tractaten en liederen	13,04
Korting op contant betaalde rekeningen	6,08
Officers der liefde, van onderscheiden aard	3985,03
Totaal f	6685,13 ¹ / ₂
Aan en ten behoeve van Davidsohn	1214,43 f
* onzen Colporteur Koster: Salaris van 14 Juni '80—14 Juli '82	1625,00
Restitutie van reis- en verblijfkosten	145,25
Id. voor boeken en tijdschriften	38,55 ¹ / ₃
Cadeau bij gelegenheid van zijn huwelijk	50,00
Aan Bijbels en boeken ter colportage	477,87 ¹ / ₂
Voor Tractaten en liederen	350,09
Aan K. de Geus: ten behoeve der gratis-bijbelverspreiding onder Israël	25,00
600 Zendingsbusjes	90,00
Ondersteuning aan Landsmann te Constanti-nopel	100,00
Cadeau aan den Secretaris-penningmeester volgens besluit van 11 Decbr. '79	25,00
Reiskosten der Commissieleden en Corresp.	269,10 ¹ / ₂
Id. aan 4 Adspirant-colporteurs	41,45
Vergaderingskosten	16,50
Advertentiën	135,40 ¹ / ₂
Vrachten voor ontvangene en verzondene boeken, tractaatjes en zendingsbusjes	15,77 ¹ / ₃
Postzegels, briefkaarten en telegrammen	35,95
Kantoorbehoeften	5,65
Uitgeleend	1425,00
Brandkast	82,88
Voordeelig Saldo	516,22
Totaal f	6685,13 ¹ / ₂

Totaal f 6685,13¹/₂
Namens de Commissie,
D. K. WIELENGA, *Praes.*
B. H. BLANKENBERG.

MINNERTSGA, 31 Juli 1882.
E. KROPVELD, Secr.-Penningm.
Bovenstaande Balans na vergelijking met het Kasboek
goedgekeurd den 19 Augustus 1882 te Zwolle.
De Commissie ad hoc,
Nameus de Synode: W. DOORN.
L. F. MULDER.
J. H. SCHOEMAKER.

Nagezien en goedgekeurd,

Bijlage VII.

VERSLAG VAN DE COMMISSIE DER ALGEMEENE KAS TEN
BEHOEVE VAN PRED.-WED., WEEZEN
EN EMERITUS-PRED.

Aan
de Eerwaarde Synode der Chr. Ger.
Kerk, te houden te Zwolle op 15
Augustus en volgende dagen.

Geliefde Broeders in onzen Heere Jezus Christus!

De Commissie der Algemeene Kas ten behoeve van Pred. Wed., Weezen en Emeritus Pred. heeft ons, haar comité, wederom afgevaardigd om haar bij U te vertegenwoordigen, om als naar gewoonte, bij wijze van verslag een kort overzicht te geven van het voornaamste dat sinds de vorige Synode met de Kas heeft plaats gehad. Wij hopen aan uwe verwachting te kunnen voldoen.

Overeenkomstig deze aan ons opgedragen taak kunnen wij U mededeelen, dat wij tot dusverre deze zoo gewichtige en teedere zaak met aangenaamheid, zonder buitengewone bezwaren, ter verzorging van onze Wed., Weezen en Emer. Pred. door den bijstand des Heeren hebben mogen uitvoeren.

De Kas heeft thans te ondersteunen 6 Emer. Pred. en 38 Wed. met Weezen.

Het laat zich gemakkelijk begrijpen, dat er bij de uitvoering van zulk eene omvangrijke taak meermalen bezwaren zich opdoen, die niet altijd gemakkelijk zijn te overwinnen.

Want bij het streven om milde ondersteuning te kunnen verleen en aan onze grijze Dienaren, of aan jeugdige Broeders, die wegens zwakheid hunne werkzaamheden moesten nederleggen, aan de overgeblevene Wed. en Weezen onzer overleden Dienaren der Kerk, hebben wij te rekenen met de Kas en behooren, zooveel mogelijk, evenredigheid in het oog te houden. En al is er bij de uitvoering van deze zaak meermalen het een en ander dat ontstemt, door Gods goedheid hebben wij geene bijzondere reden tot klagen. De verzorging kan redelijk geschieden, hetwelk naar onze overtuiging ook tot dusverre geschied is. Van de vrijheid der voorlaatste Synode tot eene extra collecte, door haar Moderamen aanbevolen, hebben wij gebruik moeten maken, omdat de uitgaven steeds toenemen.

Ook dit jaar zullen wij waarschijnlijk, indien nl. de Synode op de gewone wijze denkt voort te gaan, weer aan eene derde collecte behoefte hebben, weshalve wij van de Synode vrijheid vragen, om, zoo noodig, dezelve met aanbeveling van het Moderamen uit te mogen schrijven.

Kan deze vergadering een middel vinden, dat de Collecten geregeld in alle gemeenten worden gehouden, en op den noodigen tijd, dat zoude gezegend werken voor de Kas, en den Penningmeester nu en dan voor moeilijkheden bewaren, want zij die ondersteuning uit de Kas ontvangen, moeten de hun toegelegde som op bepaalden tijd kunnen ontvangen.

Wij zijn zoo vrij de Synode te wijzen op het voorbeeld van de Prov. N. Holland, waar in elke classis een Penningmeester, gelijk voor andere zaken, ook voor onze Kas is benoemd, die op de Classicale Vergaderingen de collecten ontvangt der Gemeenten en dezelve overmaakt aan het Provinciaal lid van het bestuur der Kas. Deze maatregel werkt gunstig voor het geregeld inzamelen der gelden, en geeft tevens gelegenheid aan de Classis, nalatige Gemeenten op te wekken. Gaarne zag het bestuur zoodanigen maatregel algemeen door de Synode aanbevelen.

Met het oog op God, die de man der Wed. en de Vader Weezen is, alsmede op de offervaardigheid onzer Kerk, gaan wij met onze Kas de toekomst weer vertrouwend tegemoet. Nu hebben wij deze vraag aan de Synode: Van welken datum moet het bestuur der Kas den ingang van het Emeritaat rekenen, of van dien, waarop de Emeritus-Pred. afscheid neemt van zijne Gemeente, of van dien waarop de Emeritaats-verklaring geschiedt door de Classis?

Ten slotte zijn wij zoo vrij de Synode een tweetal voorstellen te doen:

Het eerste is: De Synode make een omslag wat elke Provincie moet bijdragen voor de Kas.

Het tweede is: De Synode bepale, dat aan de Emeritus-Pred. even als dit aan de Wed. geschiedt, gedurende drie maanden, na hun afscheid, het volle tractement worde uitbetaald. De Heer zij in Uw midden met Zijnen dierbaren zegen.

Namens de Commissie der Kas:

Uwe broeders in den Heere,

L. NEIJENS, *Pres.*

J. J. KUIPER, *Secr.*

L. HOEKERS, *Penn.*